

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2018

Linda Tuominen

# SATUJEN MERKITYS VARHAISLAPSUUDESSA

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi AMK

2018 | 44 sivua, 2 liitesivua

Linda Tuominen

## SATUJEN MERKITYS VARHAISLAPSUUDESSA

Viime aikoina julkisessa keskustelussa on noussut huoli lasten ja nuorten lukutaidon sekä sanavaraston heikkenemisestä. Paljon on myös keskusteltu vanhempien roolista kielen kehityksen tukemisessa. Tämä tutkimus tuo esiin vanhempien näkökulman satujen lukemisaktiivisuudesta ja sen, kuinka merkityksellisenä vanhemmat pitävät lapsille lukemista kielen kehityksen tukena. Tutkimuksen avulla selvitettiin myös, pitävätkö vanhemmat paikallisia kirjastopalveluja tärkeinä ja millaista tukea he kaipaisivat varhaiskasvatuksen työntekijöiltä liittyen satujen lukemiseen.

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin syksyllä 2018 haastattelemalla Raision kaupungin Leijapuiston päiväkodin 2-3-vuotiaiden lasten vanhempia. Tavoitteena oli tutkia kolmen pääteeman avulla perheen satutottumuksia, vanhempien lukemisaktiivisuutta ja satujen tärkeyttä kotona, perheen arjessa. Teemahaastatteluihin osallistui yhteensä seitsemän vanhempaa.

Keskeisimmät tutkimustulokset osoittavat, että etenkin iltasadut ovat pitäneet paikkansa nykyajan perheiden arki-illoissa, vaikka työkiireet ja stressi ovatkin lisääntyneet yhteiskunnan kehityksen mukana. Vanhempien tietämys satujen merkityksestä lasten kielen kehityksessä kuitenkin vaihteli paljon. Osa vanhemmista eivät olleet lainkaan kiinnostuneita, kun taas osa pitivät satuja erittäin tärkeinä. Tutkimustulokset toivat esiin myös vanhempien toivomuksia siitä, miten varhaiskasvatuksen työntekijät voisivat tukea satujen lukemisaktiivisuutta kotona.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, varhainen vuorovaikutus, vanhempien merkitys, lukeminen, sadut, varhaislapsuus, kielellinen kehitys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services

2018 | 44 pages, 2 pages in appendices

Linda Tuominen

## THE ROLE OF STORYTELLING IN EARLY CHILDHOOD

In the recent years there has been increasing debate about the regression of children`s reading skills and vocabulary. The parents` role in supporting children`s language skills has risen interest. This study brings out parents` perspective in storytelling and reading and how important they think it is to read out loud to children. The importance of library services for parents was evaluated as well as what kind of support they would need from childhood education experts.

This qualitative study was carried out in the autumn 2018 by interviewing parents of 2-3-year-old children in Leijapuisto daycare owned by Raisio city. The objective was to investigate families` reading habits and parents` storytelling activity and importance of stories at home in everyday life. Seven parents participated in these interviews.

Main findings were that especially bedtime stories are still important in hectic modern life. The parents knowledge of importance of storytelling concerning children`s language skills development varied a lot. Some parents regarded storytelling highly important while others didn`t care as much. Still, parents expect support and encouragement from childhood education experts in this matter.

### KEYWORDS:

Early childhood education, role of parents, storytelling, language skills development

# SISÄLTÖ

<b>1 JOHDANTO</b>	<b>6</b>
<b>2 SADUT 2-3-VUOTIAAN LAPSEN ELÄMÄSSÄ</b>	<b>7</b>
2.1 Satu käsitteenä	7
2.2 Sadun rakenne	11
<b>3 SADUT VUOROVAIKUTUKSEN VÄLINEENÄ</b>	<b>12</b>
3.1 Pienen lapsen vuorovaikutustarpeet ja -taidot	12
3.2 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus	15
<b>4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS</b>	<b>17</b>
4.1 Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset	17
4.2 Tutkimusmenetelmät	19
4.3 Aineiston hankinta, käsittely ja analyysi	21
<b>5 TUTKIMUSTULOKSET</b>	<b>23</b>
5.1 Satujen lukemisaktiivisuus kotona	23
5.2 Vanhempien arvio satujen merkityksestä ja hyödyistä	25
5.3 Vanhempien toiveita tuesta	29
5.4 Vastaavan lastenkirjastonhoitajan näkökulma	33
<b>6 YHTEENVETO</b>	<b>37</b>
6.1 Yhteenveto	37
6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	39
6.3 Pohdinta	40
<b>LÄHTEET</b>	<b>42</b>

## LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko vanhemmille

Liite 2. Haastattelurunko Raision kaupunginkirjaston vastaavalle lastenkirjastonhoitajalle

*Saako satu sisään tulla?*

*Kilistellä tiukusella,  
tiukusella kullatulla.*

*Suussa satusanojansa,  
taikakalut taitavasti,  
taitavasti taskussansa.*

*Ilahduttaa iltasella,  
korvaan lasten sipsutella,  
sipsutella, supsutella.*

*Saako satu sisään tulla?*

*Kilistellä tiukusella,  
tiukusella kullatulla.*

*Muokattu laulusta Satu*

*Säv. ja san. Marjatta Pokela*

*1983 Fazer Musiikki Oy, Espoo*

*(Fazer Musiikki Oy, Espoo 1990, 61.)*

# 1 JOHDANTO

Sadut ovat kulkeneet jo pitkän matkan ihmiselämän historiasta tähän päivään – Ennen vanhaan niitä on kerrottu suullisina tarinoina sukupolvilta toisille, kun taas nykyaikana niitä kirjoitetaan kirjalliseen muotoon, kovien kansien väliin sekä tablettien kuvaruuduille sähköiseen muotoon. Aina on kuitenkin tiedetty, että satujen lukemisella ja lukemaan oppimisella on vankka yhteys. Lapset rakastavat satuja, niissä tapahtuvia tapahtumia ja oman mielikuvituksensa lentämistä.

Satujen ääneen lukemisella on lapsille monia hyötyjä, sillä sadut kehittävät heitä monipuolisesti. Luettaessa satuja lapset oppivat ennen kaikkea kirjoitetun kielen rakennetta ja heidän sanavarastonsa laajenee. On myös tutkittu, että kuullun ymmärtäminen ennustaa myöhemmin hyvää luetun ymmärtämistä. (Korkeamäki 2011, 46.) Siksi olisikin tärkeää, että lapsille suotaisiin aikuisen ja lapsen välinen lukuhetki vähintään kerran päivässä. Aiemmin ajateltiin, että lapsi ei ole valmis oppimaan lukemaan ennen kuutta ikävuotta, mutta nykyisin kuunteleminen, puhuminen ja lukeminen nähdään kielellisten taitojen kokonaisuutena (Hakamo 2011, 61).

Korkeamäen (2011, 48) mielestä lapsille lukemiseen käytetty aika on investointi, joka kantaa pitkälle tulevaisuuteen. Lapsista, joille on lapsena luettu paljon, tulee hyvin todennäköisesti myös myöhemmin innokkaita lukijoita. Lukemisen tulisi olla siis säännöllistä ja päivittäistä sekä varhaiskasvatuksessa, alkuopetuksessa että vielä alakoulussakin. Päiväkodeissa päivittäistä lukemishetkeä on helppo toteuttaa esimerkiksi lasten mennessä päiväunille.

*”Sillä niin kuin lapsi tarvitsee jaloilleen vapaita kenttiä juosta ja leikkiä, hän tarvitsee myös ajatuksilleen avaria leikkitiloja, sadun rikkaan ja huikean maailman, jonka mielikuvitus hänelle avaa”*

- Marjatta Kurenniemi -

## 2 SADUT 2-3-VUOTIAAN LAPSEN ELÄMÄSSÄ

### 2.1 Satu käsitteenä

Saduilla tarkoitetaan mielikuvitukseen perustuvia myyttisiä kertomuksia ja runoja, joissa on mahdollisuus ylittää näkyvän todellisuuden rajat (Ylönen & Luumi 2002, 23). Sadussa voi tapahtua mitä vain – eläimet voivat puhua, ihminen muuttua linnuksi, lapsi ei kasva aikuiseksi tai ujo pikkutyttö muuttuukin kuvankauniiksi prinsessaksi (Ylönen 2000, 15, 17). Näiden tapahtumien myötä sadut voivat herättää kuulijassaan myös erilaisia tunteita – ne voivat muun muassa ilahduttaa, huvittaa, pelottaa tai surettaa. Sadut myös kasvattavat lasten mielikuvitusta ja herättävät uteliaisuutta. Satujen avulla lapsi pääseekin kokemaan sellaisia asioita, joissa hän voi eläytyä toisen ihmisen tai eläimen asemaan – katsomalla tilannetta ikään kuin ulkopuolelta. (Ylönen 2000, 3; Hakamo 2011, 60; Turun Sanomat 10.10.2018, 21.)

Saduissa saatetaan esimerkiksi tavata noitia ja keijukaisia tai linnuksi loihdittuja ihmisiä keskellä tavallista arkipäivää. Saduissa yliluonnolliset hahmot ja tapahtumat ovat luonnollisia, eikä niitä millään tavalla vieroksuta. (Ylönen 2000, 10.) Näiden lisäksi saduissa esiintyy usein myös sankareita, sankarittaria, menninkäisiä, noitia, jättiläisiä sekä taikasanoja ja -esineitä, jotka tekevät ihmeitä (Ylönen 2000, 17).

Eriyisesti ajatellaan, että sadut puhuttavat perheen pienimpiä lapsia juuri sen takia, että ne puhuttelevat lasta tasa-arvoisesti vähättelemättä tai syyllistämättä häntä. Sadut myös tavoittavat helposti juuri sen tavan, jolla lapsi ajattelee, ja sadut puhuvat samaa kieltä kuin hän. (Heinälä ym. 1996, 131). Tapahtumien ja tunteiden käsittelyn kautta lapsi pääsee kehittämään myös omaa tapaansa hahmottaa maailmaa ja käyttäytymistään (Hakamo 2011, 60; Turun Sanomat 10.10.2018, 21). Näin lapsi siis oppii käsittelemään sitä, miksi hän käyttäytyy tietyllä tavalla erilaissa tilanteissa.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen tulisi tarjota lapselle päiväkodissa ennen kaikkea kielellisesti monipuolinen ja virikkeellinen ympäristö. Kielellisen kehityksen tukemiseksi voidaankin käyttää paljon monipuolista, erilaista materiaalia joko etsimällä sitä netistä tai tekemällä itse. Myös käytännön tuoma kokemus ja lapsiryhmän tuntemus helpottavat materiaalin etsimisessä sekä virikkeellisen ympäristön luomisessa. (Nurmilaakso 2011a, 37.)

Kotona satuhetket ovat usein kiireettömiä vanhemman ja lapsen yhteistä aikaa, joita lapsi odottaa yleensä innokkaana. (Keskitalo 2018, 13). Päiväkotiryhmän satuhetkessä saatetaan lukemisen rinnalla käyttää hyödyksi myös erilaisia leikkejä, nukketeatteria, käsi- tai sorminukkeja, draamaa ja näyttelyä. (Ylönen 2000, 8.) Näytelmän avulla sadun kokemus yleensä selkiytyy lapsille paremmin pelkän lukemisen sijasta.

Lapsen kieli kehittyy koko ajan ja ilman kieltä ei olisi myöskään satuja. Kieli on yhteydessä puheen kehitykseen, ja se onkin tärkeä tekijä monen asian oppimisessa. Turun Sanomissa (10.10.2018, 21) on julkaistu mielenkiintoinen ja ajankohtainen artikkeli liittyen tutkimustyöni aiheeseen satujen merkityksestä varhaislapsuudessa, jonka otsikkona on: ”Lokakuu on lukukuu, jolloin koko Turku lukee”. Artikkelissa sanotaan, että kielen kehitys on yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen, eikä sitä voida missään tapauksessa rajata pois tai jättää huomioimatta. Kielen avulla lapsi pääseeikin ilmaisemaan omia ajatuksiaan, tunteitaan, sosiaalista vuorovaikutusta ja toimintaa eri tavalla kuin aiemmin. (Nurmilaakso 2011a, 31).

Lapsen varhainen vuorovaikutus ja sen mukanaan tuomat kokemukset luovat perustaa jo varhaisessa vaiheessa lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle, oppimiselle sekä myöhemmille lapsen vuorovaikutustaidoille (Turun Sanomat 10.10.2018, 21). Yksi lukemisen tärkeimmistä hyödyistä lapselle on se, että hänellä on mahdollisuus ylittää näkyvän todellisuuden rajat oman mielikuvituksensa avulla, ja kokea jotain sellaista, mitä normaalissa elämässä ei pysty kokemaan. Saduissa tilaa jää myös lapsen omille kuvitelmaille, ajatuksille ja ideoille, joista voidaan keskustella yhdessä aikuisen kanssa. (Ylönen & Luumi 2002, 23.) Kaikki lapsen lähipiirissä vaikuttavat henkilöt – äiti, isä,



isovanhemmat, päivähoitohenkilöstö ja muut lapselle läheiset aikuiset – ovatkin avainasemassa tässä tehtävässä.

Lukeminen on aikuisen ja lapsen välistä yhteistä aikaa, joka samalla tukee heidän sosiaalista suhdettaan (Turun Sanomat 10.10.2018, 21). Sadut ovat myös hyvä portti vanhemman ja lapsen välisen keskustelun avaamisessa silloin, kun vanhempi ei tiedä, miten löytää oikeat sanat puhua lapselle (Ylönen 2007, 5, 8). Satujen avulla voidaan myös lähestyä vaikeaa aihetta esimerkiksi vanhempien erotessa tai läheisen ja rakkaan ihmisen kuollessa. Silloin tapahtumien herättämiä tunteita voidaan tarkastella ja käsitellä symbolisen etäisyyden avulla, turvallisen etäisyyden päästä. (Ylönen 2007, 5, 8.) Eräs hyvä kirjasarja juuri tällaisissa tilanteissa on Jukka Hukka -kirjasarja.

Sadut toimivat myös terapeuttisina kokemuksina lapsille, joiden toivotaan lohduttavan ja rohkaisevan lasta silloin, kun elämä satuttaa ja lasta surettaa (Ylönen 2000, 8). Satujen avulla lapsi oppii, että kaikesta voi aina selvitä – selviävähän niistä satujen päähenkilötkin. Sadut myös lohduttavat ja antavat lapselle turvaa. (Ylönen 2007, 5.)

Amerikkalainen professori Gareth B. Matthews on tutkinut, että jo alle kaksivuotiaat lapset kykenevät tunnistamaan ja hyväksymään joitakin moraalisia velvollisuuksia. Lapsen eettinen kasvatus tapahtuukin juuri arjen jokapäiväisissä vuorovaikutustilanteissa mukaan lukien aikuisen ja lapsen välisissä satuhetkissä. Satujen kautta lapsi oppii erottamaan oikean väärästä ja hyvän pahasta ja näkee myös kauneuden, joka on saattanut puuttua jo pitkään lapsen elämästä (Ylönen 2007, 5). Myös yhteiskunnassa hyväksytyt arvot tulevat lapselle ensimmäistä kertaa tutuiksi muun muassa tarinoiden ja runojen välityksellä. Niiden avulla lapsi oppii arvojen liittyvän konkreettisesti myös omaan elämään ja koskettavat lasta henkilökohtaisesti. (Ylönen 2005, 9–10.)

Pienille lapsille satu on luonnollinen tapa tutkia ja tutustua omiin ja toisten tunteisiin. Kun satuhetkeen yhdistää vielä esimerkiksi käsinuken tai nallen, joka pyytää lapsilta neuvoa vaikeaan tilanteeseen, lapset yleensä innostuvat kertomaan ohjeita hänelle. Aikuisen on tärkeää olla läsnä ja laittaa oma

mielikuvituksensa peliin kuljettamalla lapset kokemaan ja oivaltamaan itse – olemaan osa tarinaa ja sen ratkaisua. (Jääskinen & Pelliccioni 2017, 175.)

Satuhetken jälkeen lasten kanssa voidaan puhua sadun herättämistä tunteista ja kerrata, mitä sadun nallelle tapahtui. Lapsille pitää antaa mahdollisuus näyttää ja käsitellä tunteitaan satuhetken aikana. Heitä tulee myös kannustaa näkemään positiivisia asioita itsessä ja toisissa lapsissa. (Jääskinen & Pelliccioni 2017, 175–176.)

Satujen avulla lapsille voidaan opettaa, että pettymyksen, ahdistuksen, pelon, vihan, häpeän, syyllisyyden, epäoikeudenmukaisuuden, pahan mielen ja muidenkin negatiivisten tunteiden näyttäminen, tunnistaminen ja ennen kaikkea käsitteleminen on normaalia ja se kuuluu tavalliseen ihmiselämään – niin lapsilla kuin aikuisillakin. Aina ei ole pakko olla hyvä kaikessa, ei ole pakko olla iloinen, nauravainen ja pirteä. Tunteita tulee ja tunteita menee, mutta lapselle tulee näyttää, että hän riittää omana itsenään, kaikkine tunteineen ja kaikkine pahan olon vuodatuksineen. Aikuisen tulee olla läsnä, myötätuntoinen ja ymmärtäväinen sekä kuunnella, mistä lapsen paha olo johtuu. (Ylönen 2007, 12, 19, 25, 36, 58, 62.)

Lapsen on usein hankala sanoittaa tunteitaan, joita hän käy omassa mielessään läpi. Näin ollen lapselle on helpompi lukea jokin satu, joka käsittelee erilaisia tapahtumia ja tunteita. (Ylönen 2007, 19, 25, 58, 62.) Kun joku antaa tunteelle nimen, lapsen on helpompi tunnistaa se ja hän oppii, miltä tietty tunne itsessä tuntuu.

Satujen avulla lapsi oppii myös ihmissuhdetaitoja kuten riitojen sopimista, anteeksiantoa ja sitä, miten hyvä mieli sovun löytämisestä tulee. Lapsella on myös synnynnäinen tarve löytää syy-seuraussuhteita, jotta kaikelle löytyy jokin järkevä selitys. (Ylönen 2007, 36, 43.) Satujen avulla lapsi oppii, että paha mieltä ja aggressiota pitää osata purkaa siten, ettei se vahingoita ketään (Ylönen 2000, 28).

## 2.2 Sadun rakenne

Yleensä satu noudattaa samanlaista kaavaa, jossa on alku, keskikohta ja lopetus, ja se alkaa sanonnalla ”Olipa kerran”. Alussa sadun johdantovaiheessa esitellään usein päähenkilöt, tapahtumapaikka ja ongelma, joka pitäisi ratkaista (Helenius ym. 2000, 32–33). Sadussa päähenkilö voi ryhtyä ratkaisemaan ongelmaa lähtemällä esimerkiksi seikkailemaan ja joutumalla samalla vaarallisiin tilanteisiin. Myös yliluonnolliset olennot voivat rientää päähenkilön apuun hankalassa tilanteessa. Toisinaan ongelmasta on kuitenkin selviydyttävä myös yksin ilman ulkopuolisten henkilöiden tukea ja turvaa – kuten tosielämässäkkin. Sadussa tapahtuvia yksityiskohtia ei kuitenkaan etukäteen tiedetä, sillä niiden tehtävänä on yllättää kuulija ja kertoa sadussa tapahtuvista ihmeistä. (Ylönen 2000, 12, 14.)

Sadun edetessä päähenkilöiden kohtaamat vaikeudet usein vielä monimutkaistuvat, ja kuulijassa saattaa herätä kysymys, miten päähenkilö selviää vastoinkäymisestään. Tästä alkaakin sadun kriittisin vaihe, jota kutsutaan kriisivaiheeksi. Tässä kohtaa ei vielä tiedetä, selviääkö päähenkilö kohtaamastaan vaikeudesta, eikä tiedetä myöskään sitä, miten satu etenee. Sadun loppupuolella tapahtuu kuitenkin yleensä käänne parempaan suuntaan, ja satu päättyy onnellisesti. (Helenius ym. 2000, 32–33.) Onnellinen loppu voi tarkoittaa sadussa sitä, että rauha palaa maahan, rakkaus voittaa tai sammakoksi muuttunut prinssi elää prinsessansa kanssa onnellisena elämänsä loppuun asti, jolloin satu päättyy yleensä sanontaan: ”Sen pituinen se.”

Saduissa on aina mukana myös oppimisen näkökulma, jolla halutaan opettaa lapsille tärkeitä asioita elämästä. Saduissa tapahtuvien kriisien ja ongelmien kautta lapsi pystyy käsittelemään myös omia tunteitaan tai hän voi kohdata sadun kautta jotain sellaista, mitä itselle ei vielä ole tapahtunut. (Ylönen 2000, 12–14.) Tärkeintä Hilikka Ylösen mukaan on kuitenkin se, että lapsi pääsee tutustumaan lapsuutensa aikana monenlaisiin satuihin, hänelle luetaan ja hän pääsee kokemaan valloittavan sadun ilon. (Ylönen 2000, 8.)

## 3 SADUT VUOROVAIKUTUKSEN VÄLINEENÄ

### 3.1 Pienen lapsen vuorovaikutustarpeet ja -taidot

Kun lapsi täyttää 2 vuotta, hän tuntuu kasvaneen nopeasti vauvasta pieneksi lapseksi. Tässä ikävaiheessa lapsi osaa liikkua jo itsenäisesti, ryömiä, kontata ja kävellä. Suuri askel tämän ikäisen lapsen kehityksessä tapahtuu kuitenkin symbolien tajumisessa ja sanojen löytymisessä. (Alijoki 1998, 51.) Kielen hallinta onkin tärkeä taito elämässä, sillä yhtäkkiä lapsi huomaa, että hän pystyy saamaan kontaktia toisiin ihmisiin puhumalla ja hänet huomataan eri tavalla kuin ennen, koska kieli tulee osaksi ihmisen persoonallisuutta. Nämä valmiudet ovat perustana myös lapsen myöhempien vaiheiden oppimisvalmiuksille. (Tolonen 2002, 163.)

2-3-vuotiaat lapset nauttivat erilaisista äänneistä, puheen soinnista, riimittelystä ja loruista, sillä he ovat kiinnostuneita kielestä. Lorujen oppiminen perustuukin osittain myös muistin kehittymiseen. (Nurmilaakso 2011a, 32.) Pieni lapsi selittää toimintaansa jatkuvasti puhuen, sillä hän ajattelee puheen kautta. Lapsen ensimmäisistä sanoista, kuten ”äiti” tai ”isä” alkaa elinikäinen uusien sanojen ja niiden merkitysten oppiminen. Sanojen tuottaminen vaatiikin lapselta sekä kykyä ymmärtää niiden merkitys että taitoa ääntää sana ja käyttää sitä kommunikaatiovälineenä muiden ihmisten kanssa jutellessaan. (Nurmilaakso 2011a, 33.)

Kolmivuotiailla suuri osa vuorovaikutuksesta tapahtuu jo kielen avulla. Puhumalla lapsi pyrkii vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa ja saamaan asioita, joita haluaa. Tässä ikävaiheessa sanavarasto on usein kehittynyt jo huomasti ja useimmilla lapsilla on jo yli tuhat sanaa aktiivisessa käytössä. Tyypillisesti lapsen puhe on tässä iässä jo selkeää ja hän kyselee paljon. (Alijoki 1998, 55.) Viime vuosina on kuitenkin huomattu, että viivästynyt kielen kehitys ja kielelliset vaikeudet ovat lisääntyneet yhteiskunnassamme erittäin paljon (Hakamo 2011, 6). Oulun yliopiston Lapsenkielen tutkimuskeskuksen johtajana toimivan Sari Kunnarin mukaan nykyaikana noin jo joka viidennellä lapsella

esiintyy jonkinasteisia puheen ja kielen kehityksen viivästyksiä. Noin puolet näistä lapsista saavuttaa kielelliset taidot kuitenkin kolmeen ikävuoteen mennessä. (Aitoaho 2017, 13.) Näin ollen kielellistä kehitystä olisi siis tärkeää tukea jo vähintään kaksivuotiaasta alkaen (Hakamo 2011, 6).

Lasten sanavaraston laadussa ja määrässä voi kuitenkin samanikäisillä lapsilla olla hyvin paljon yksilöllisiä eroja. On jopa todettu, että lukeminen, monipuoliset kielelliset mallit, erilaiset harrastukset ja ympäristön monipuoliset virikkeet vaikuttavat suuresti lapsen sanavaraston kehittymiseen jo pienessä. (Nurmilaakso 2011a, 33.) Myös varhaislapsuudessa lapsen kohdistuvalla puheen ja huomion määrällä on tutkittu olevan merkitystä lapsen kielellisen kehityksen edistymisessä (Laakso 2004, Hakamon 2011, 8 mukaan). Kirjallisuustoimittaja Seppo Puttosen (Virkkula 2018, 19) mukaan on tutkittu, että lapsi, jolle on varhaislapsuudessa luettu ja joka itse lukee, hallitsee noin 70 000 sanaa. On kuitenkin myös lapsia, joille ei ole koskaan luettu ja heidän sanavarastonsa on vain noin 15 000 sanaa. Lukemalla lapselle ääneen, vanhemmat siis turvaavat hänelle elintärkeät lähtökohdat elämään.

Erilaiset sadut, tarinat, riimitellyt, runot ja draama auttavat harjaannuttamaan lapsen kielellistä tietoisuutta. Lapselle lukemisella on kuitenkin myös monia muita hyviä vaikutuksia: lapsen ajattelu, kieli ja vuorovaikutustaidot kehittyvät. Lapsi oppii satuhetkissä odottamaan vuoroaan, jakamaan asioita ja pitämään puoliaan. Satuhetkien aikana aikuisten ja lasten antama positiivinen palaute vahvistaa lasta ja hänen itsetuntoaan. Lukuhetkien avulla lapsi oppii ennen kaikkea myös kuuntelemaan, keskittymään ja eläytymään. (Nurmilaakso 2011b, 109; Turun Sanomat 10.10.2018, 21.)

On kuitenkin eri asia lukea laadukasta lastenkirjallisuutta kuten satuja, runoja ja riimejä kuin esimerkiksi blogitekstejä, tekstiviestejä ja sähköposteja. Isompien lasten kanssa on kuitenkin hyvä tutustuttaa heidät muuhunkin kuin laadukkaaseen lastenkirjallisuuteen. Silloin lapsi nimittäin oppii erilaista kieltä, kielenkäyttötapoja ja sen, että eri tilanteissa käytetään erilaista kieltä. (Nurmilaakso 2011a, 35–36.)

Lukemisen lisäksi lasten kanssa tulee myös puhua paljon sekä kotona että päiväkodissa. Puhekaan ei aina välttämättä riitä. Työntekijöiden on nimittäin mietittävä tarkkaan eri aihepiirit ja sanarakenteet, joita lasten kanssa käytetään jokapäiväisessä arjessa. On päätettävä esimerkiksi se, mitkä sanat kuvaavat parhaiten sitä, mitä seuraavaksi halutaan tehdä. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 113.) Pienen lapsen on esimerkiksi vaikea ymmärtää lausetta: ”Mennään vessaan.” Hän ei välttämättä vielä ymmärrä, että se tarkoittaa sekä potalla käymistä, pissaamista että käsienpesua. Näin ollen on parempi käyttää yksinkertaista sanontaa esimerkiksi: ”Mennään pissalle.” Näin pieni lapsi ymmärtää helpommin, mitä seuraavaksi tehdään.

Useat kielen kehitykseen liittyvät tutkimukset ovat osoittaneet, että kielellisellä tietoisuudella on merkitystä myös lapsen myöhemmälle kielelliselle kehitykselle. Erityisesti on huomattu, että fonologisella tietoisuudella eli kirjaimen ja äänteen välisen yhteyden ymmärryksellä on merkitystä. Oppimisen kannalta on myös oleellista osata yhdistää äänne sanoiksi, jotta lapsi osaa myöhemmin rakentaa kokonaisia ymmärrettäviä lauseita. (Nurmilaakso 2011a, 33–34). Hakamon (2011, 6) mukaan lapsen varhainen kiinnostus kirjoihin, vauvaikäisen kommunikointitaito ja kuvitteellinen leikki tarjoavat kasvattajille tietoa lapsen kehityksestä ja sen avulla voidaan ennustaa jo pienen lapsen kielellistä kehittymistä. Vaikka lapsella kuitenkin olisi vaikeuksia fonologisessa tietoisuudessa, voi päiväkodissa tapahtuva säännöllinen lukemisvalmiuksia vahvistava harjoittelu ehkäistä lukemisvaikeuksien syntymistä jo ennen kuin lapsi itse oppii edes lukemaan (Hakamo 2011, 60).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin puhutaan kielen merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Siinä kielen kehityksen merkitystä käsitellään kokonaisvaltaisesti huomioiden niin lasten oman kehityksen näkökulma kuin aikuistenkin toiminta. Lisäksi perusteissa painotetaan sitä, että lapsi on jo syntymästään alkaen kiinnostunut ympäristöstään ja haluaa ottaa kontaktia muihin. Kielen kehitys ja merkitys on tässä keskeinen tekijä. Lisäksi tiedetään myös se, että mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa, sen tärkeämpää myös kielellinen kehittyminen on. (Välimäki 2011, 13–14.)

*”Kieli on kuin kukka, vain ihmiselle ominainen sellainen, joka puhkeaa nupustaan oikean hetken tullen.”*

*D. N. Stern kirjassa Maailma lapsen silmin – Mitä lapsi näkee, kokee ja tuntee (1997)*

### 3.2 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus

Bergin Broden on tutkinut vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Hänen mukaansa vuorovaikutus sisältää kolme erilaista tasoa, joista ensimmäisellä tasolla vanhemmat ja lapset ovat läsnä toisilleen vain tunnetasolla. He jakavat elämäänsä toisilleen tunteiden välityksellä. Toinen taso sisältää mielikuvat, jotka vanhemmille rakentuvat lapsesta ja lapselle vanhemmista. Kolmas eli viimeinen taso sisältää taas ne tapahtumat ja kokemukset, jotka vanhemmat kokevat yhdessä lapsensa kanssa. (Launonen & Korpijaakko-Huuhka 1996, Alijoen 1998, 9 mukaan.) Ehdottomasti paras näistä Brodenin tasoista on viimeinen, yhdessä lasten kanssa tehtävä taso.

Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus liittyykin usein arkitilanteisiin kuten pukemiseen, riisumiseen, syömiseen, ympäristön havainnoimiseen ja keskusteluun (Alijoki 1998, 10). Pieni lapsi tarvitsee vielä paljon perushoitoa niin kotona kuin päiväkodissa, joten lapsen ensimmäiset varhaiset vuorovaikutustilanteet tapahtuvat usein juuri näissä tilanteissa. Myös lapsen ja vanhemman väliset erilaiset leikkihetket edistävät sekä lapsen kielellistä tietoisuutta että vuorovaikutus- ja puhetaitoja (Hakamo 2011, 60). Lisäksi lapsen leikkilukeminen tai -kirjoittaminen edistävät hänen varhaista kielellistä kehitystä (Hakamo 2011, 62).

On myös vanhempia, jotka hoitavat vauvaansa useimmiten ilmeettömästi ja puhumatta, jolloin vuorovaikutustilanteet jäävät usein hyvin katkonaisiksi ja lyhyiksi (Horppu 1998, 136). Tämä vaikuttaa jo pienenkin lapsen kielen kehitykseen, koska lapsi tarvitsee puheen aistiärsyksiä jo ennen kuin oppii itse edes puhumaan. Satujen, tarinoiden ja kuvakirjojen katselu sekä niiden lukeminen onkin hyvä vaihtoehto kielellisen harjaantumisen opettelussa sekä vanhemman ja lapsen välisen läheisyyden luomisessa (Hakamo 2011, 60.)

Bus ym. (1997) ovat tutkineet, millä tavoin vanhemman ja lapsen välinen kiintymyssuhteen laatu vaikuttaa heidän väliseensä vuorovaikutukseen. Tutkimuksessa tutkittiin, miten 1,5-vuotiaan pojan ja vanhemman välinen kiintymyssuhde ilmenee lukuhetkessä samaa kirjaa katsellessa. Tutkimuksen mukaan turvallisen kiintymyssuhteen omaavat lapsi ja äiti pystyivät rakentamaan satuhetkestä vuorovaikutuksellisen tilanteen, jossa äiti innostui kyselemään lapselta paljon esimerkiksi sitä, mitä kirjassa näkyy ja mitä kirjassa tapahtuu. Äiti myös kommentoi paljon lapsen tekemiä aloitteita ja oli tilanteessa hyvin läsnä. (Horppu 1998, 142.)

Karttavasti kiintyneiden lasten ja vanhempien välillä satuhetket saattoivat taas mennä hyvin paljon siihen, että äidit lukivat vain tekstiä ääneen, eivätkä paljoa kommentoineet tai osoittaneet lapsille kuvissa olevia asioita satuhetken aikana. Lapsetkaan eivät näyttäneet olevan kiinnostuneita kirjasta. Lisäksi lapset saattoivat myös osoittaa aggressiota sadun kuuntelemisen sijaan esimerkiksi lyömällä äitiä tai kirjaa. (Horppu 1998, 143.)

Kun vanhempi on enemmän läsnä lapsen elämässä ja pitää kiinni yhteisistä satuhetkistä, lapsi huomaa, että häneen suhtaudutaan lämpimästi ja vanhemmat rakastavat häntä sellaisena kuin hän on. Lapsi pääsee tällä tavoin peilaamaan itseään ja ajan saatossa löytää oman minuutensa. Jo pieni lapsi haluaa tulla kuulluksi ja nähdyksi, he rakastavat vanhempaa, joka viettää aikaa heidän kanssaan ja lukee heille satuja. (Andersen & Stawreberg 2010, 18.)

Pantzarin (1996, 24) mukaan myös uuden, koko ajan kehittyvän teknologian myötä on vaara, että tietokoneet ja tietoverkot vieraannuttavat lapsia ja vanhempia toisistaan. Nykypäivänä vanhempien on nimittäin helppo antaa lapsille vain tablettitietokone käteen ja sanoa: ”Katso tuota ohjelmaa.” On jo sanomattakin selvää, että tällainen käyttäytyminen heikentää lasten ja aikuisten välistä aitoa kommunikointia ja yhteisiä lukuhetkiä, joita ennen vanhaan tunnuttiin jopa vaalivan.



## 4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

### 4.1 Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset

Tämän kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimustyöni aiheena oli selvittää, miten vanhemmat kokevat satujen tärkeyden ja merkityksen 2-3-vuotiaiden lasten kielen kehityksessä. Kotoneva (2015, 57) houkutteli omassa opinnäytetyössään nimeltä ”Sadut varhaiskasvatuksen tukena” opiskelijoita tutkimaan sitä, millaiseksi vanhemmat kokevat satujen merkityksen ja luetaanko lapsille enää satuja vai vievätkö tabletit ja tietokoneet nykyisin perheen kaiken yhteisen vapaa-ajan. Toteutin Kotonevan idean omassa opinnäytetyössäni. Haasteena oli kuitenkin se, innostuisivatko vanhemmat aiheesta ja olisiko heillä aikaa osallistua haastatteluun.

Idea aiheeseeni lähti osittain myös omasta halustani kuulla, lukevatko nykyajan vanhemmat lapsille enää perinteisiä satuja vai koetaanko ne vanhanaikaisiksi. Puhumaan opetteleva lapsi tarvitsee kuitenkin aikuisen varauksetonta huomiota ja aikaa, juuri niitä yhteisiä satuhetkiä. Mutta saako lapsi niitä nykyaikana riittävästi? Vanhemmilla on omat kiireensä, eikä satujen merkitystä lapsen kielen kehityksessä tunnuta arvostavan enää niin paljoa kuin ennen. Myös yhä harvemmat isovanhemmat ovat jakamassa kiireetöntä aikaansa lastenlastensa kanssa vietettävään yhdessäoloon, hauskanpitoon ja leikkiin. (Tolonen 2002, 163.)

Lapset viettävät arjestaan suuren osan päivähoitossa, jossa varhaiskasvatuksen ammattilaiset yrittävät tehdä kaikkensa lapsen normaalin kielen kehityksen ja muun oppimisen tueksi. On kuitenkin tärkeää, että myös kotona vanhemmat jaksavat panostaa ja olla kiinnostuneita lapsensa kielen kehittymisestä. On totta, että siihen tarvitaan ammattilaisten ideoita ja vinkkejä, mutta millaista tietoa ja tukea vanhemmat tässä asiassa varhaiskasvatuksen työntekijöiltä toivovat – myös se selviää tämän tutkimustyöni avulla.

Tavoitteena oli siis ennen kaikkea tuoda vanhempien ääni ja kokemusmaailma kuuluviin. Halusin myös antaa tietoa päiväkodin henkilökunnalle siitä, miten vanhemmat suhtautuivat satujen lukemiseen ja millaisena he kokivat satujen merkityksen lasten kielen kehityksessä. Hyödynsin tutkimuksessani teoriatietoa, vanhempien teemahaastatteluja sekä Raision kaupunginkirjaston vastaavan lastenkirjastonhoitajan haastattelua. Vaikka itse tutkimustyö toteutettiin Raision kaupungin Leijapuiston päiväkodissa, voi tästä työstä saatuja tutkimustuloksia hyödyntää myös muissa päiväkodeissa.

Laadullisen tutkimuksen avulla pyritäänkin aina kuvaamaan, ymmärtämään, tulkitsemaan ja selittämään tarkoin määriteltyä ilmiötä syvällisesti, mahdollisimman laajasti ja rikkaasti useista eri näkökulmista (Flick 1998, 4–7, Kanasen 2008, 19 mukaan). Juuri tämän takia halusin tehdä tutkimuksellisen opinnäytetyön. Toisaalta myös siksi, että tämänkaltaista tutkimusta saduista ja niiden merkityksistä ei ole vielä aiemmin tietääkseni tehty. Lisäksi aihe oli ajankohtainen ja tärkeä, sillä se on ollut esillä useissa eri medioissa vuoden 2018 aikana.

Tutkimuskysymykset, joihin halusin tällä tutkimustyöllä vastata ovat:

1. Kuinka aktiivisesti vanhemmat lukevat lapsille satuja?
2. Millaisena vanhemmat kokevat satujen lukemisen? Vanhempien arvio satujen merkityksestä ja hyödyistä.
3. Millaista tukea tai tietoa vanhemmat toivoisivat satujen lukemiseen varhaiskasvatuksen työntekijöiltä?

Laadullisen tutkimustyöni tavoitteena oli saada satujen tärkeys ja niiden merkitys entistä paremmin esille perheen arjessa. Siihen ei nimittäin Saksan keskeisimmän lukutaitojärjestön Stiftung Lesenin tutkimuspäällikkö Dr. Simone C. Ehmigin mukaan tarvita ihmeitä vaan jo 15 minuutin ääneen lukeminen päivässä riittää hyvin, jotta pienen lapsen kieli kehittyy (Lukukeskus 2018). Tärkeää on myös ymmärtää se, että vaikka päiväkodissa kielen kehitystä yritettäisiin tukea kaikin mahdollisin keinoin, tarvitaan siihen myös vanhempien panostusta ja kiinnostusta lapsensa kielen kehittymiseen.

Jyväskylän yliopiston professori Marja-Kristiina Lerkkasen tutkimuksen mukaan 30 prosenttia äideistä luki 2-3-vuotiaille lapsille satuja ja isistä vain 25 prosenttia. Tämän tutkimuksen mukaan isät eivät lue nykyaikana lapsille esimerkiksi iltasatuja, koska he kokevat lastenkirjat yleisesti epäkiinnostavina. Lerkkasen mukaan etenkin pojille isän malli lukemisessa on erittäin tärkeä. (Lukukeskus 2018.) Tilanne on tutkimuksen mukaan hälyttävä. Teemahaastattelemalla seitsemää perhettä, halusin saada lapsien vanhemmilta vastauksia siitä, kuinka aktiivisesti he lukevat lapsilleen iltasatuja, millaisena he itse kokevat satujen lukemisen, ja millaista tukea tai tietoa he toivoisivat satujen lukemiseen varhaiskasvatuksen ammattilaisilta. Näin ollen halusin, että myös päiväkodin työntekijät hyötyvät tekemästani tutkimuksesta, jotta he voivat ottaa paremmin huomioon vanhempien satutottumuksiin ja -kokemuksiin liittyvät asenteet, mielipiteet ja erilaiset toiveet.

Aihe lähti liikkeelle päiväkodin henkilökunnan huolesta liittyen heidän 2-3-vuotiaiden lasten puheen viivästymiin tai puheen kokonaan poisjääntiin. Tarkoitukseni oli tutkia sitä, voiko kotona olevilla satutottumuksilla olla vaikutusta siihen, että lapsen kieli ei kehity iän mukaisella tavalla. Luetaanko perheissä lapsille esimerkiksi liian vähän satuja ja millaisia heidän satutottumuksensa kotona ovat. Voisiko tässä olla yhteys päiväkodin työntekijöiden ajankohtaiseen huoleen.

Kanasen (2008, 13–17) mukaan teoriatietoon onkin hyvä perehtyä jo opinnäytetyön mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Sen avulla opinnäytetyöntekijä pääsee syventymään perusteellisesti tutkittavaan aiheeseen ja hän saa tietoa siitä, mistä asiasta ilmiössä on kyse. Näin hän oppii ymmärtämään ilmiötä paremmin.

#### 4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytin vanhempien teemahaastattelua. Tavoitteenani oli haastatella perheitä heidän satutottumuksistaan ja -kokemuksistaan kotona. Valitsin haastattelutyyppiksi teemahaastattelun, koska se antoi tilaa vanhempien

omalle ajattelulle ja keskustelun eteenpäin viemiselle. Siinä haastattelun aihepiirit olivat siis selvillä, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys vielä puuttui. (Hirsjärvi ym. 2012, 208.) Teemahaastattelu sopi hyvin tähän opinnäytetyöhön, sillä laadullisessa tutkimuksessa painopiste on juuri tutkittavien näkökulmissa, merkityksissä ja näkemyksissä. (Kananen 2008, 18.)

Tiedonkeruumenetelmäksi valitsin haastattelun, koska Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 11, 41) mukaan haastattelua on hyvä käyttää ennen kaikkea silloin, kun haluaa kuulla ihmisten mielipiteitä, ajatuksia, käsityksiä, kokemuksia ja kerätä tietoa. Tai silloin, kun haluaa ymmärtää, miten ihmiset arvottavat erilaisia asioita. Näin ollen oli luonnollista keskustella asiasta ihmisten kanssa ja saada tietoa heidän näkemyksistään tutkittavan asian kannalta. Haastattelun avulla voitiin myös kartoittaa erilaisia asioita ja osoittaa ilmiöiden välisiä syy-seuraussuhteita (Hirsjärvi & Hurme 2010, 36).

Haastattelu tarkoittaa siis menetelmää, joka tähtää informaation keräämiseen, jonka tarkoituksena on ennalta suunniteltu päämäärätietoinen toiminta (Hirsjärvi & Hurme 2010, 42). Hirsjärvi ja Hurme (2010, 35–36) haluavat myös korostaa, että haastateltava ihminen on aina aktiivinen subjekti, jolla on mahdollisuus tuoda esille sekä omia näkökulmiaan että ajatuksiaan haastattelun aikana. Haastattelussa myös edetään haastateltavan ihmisen ehdoilla ja se voidaan keskeyttää haastateltavan niin halutessaan. Kyselylomakkeen sijaan halusin käyttää haastattelua myös siksi, että se oli menetelmänä joustavampi ja se salli haastattelijan tekemät täsmennykset.

Tutkimushaastattelun lajeista käytin tässä tutkimuksessa puolistrukturoitua haastattelumenetelmää eli teemahaastattelua. Siinä haastattelu kohdennetaan tiettyihin tutkimuksen kannalta keskeisiin teemoihin, joista keskustellaan vuorovaikutuksessa haastateltavien ihmisten kanssa. Teemahaastattelu tuo tutkittavien äänen kuuluviin ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisellä sijalla. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47–48.) Vaikka tässä haastattelumenetelmässä kysymykset ovat kaikille samat, sen ominaispiirteitä ovat ennen kaikkea se, että haastattelijalla voi vaihdella kysymysten järjestystä, haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin ja haastattelijalla voi

vaihdella kysymysten sanamuotoa. (Fielding 1993, 136; Hirsjärvi & Hurme 2010, 47.)

#### 4.3 Aineiston hankinta, käsittely ja analyysi

Suoritin teemahaastattelut seitsemälle noin 2-3-vuotiaan lapsen huoltajalle elou-  
syyskuun aikana vuonna 2018. Haastatteluun osallistuneiden perheiden  
lapsista nuorin oli haastatteluhetkellä 1 vuotta 10 kuukautta ja vanhin 3-vuotias.  
Lapset olivat kahdesta eri päiväkotiryhmästä. Tutkimukseen ei osallistunut  
yhtään yli 3-vuotiaan lapsen vanhempaa, vaikka heillä saattoi kuitenkin  
perheessä olla muita sen ikäisiä lapsia. Haastattelussa muistutin vanhempia  
kuitenkin kertomaan satutottumuksista juuri heidän nuorimman lapsensa  
näkökulmasta.

Tutkimustyötä aloittaessani rajasin teemahaastatteluun osallistuneet  
vanhemmat juuri 2-3-vuotiaiden vanhempiin, sillä halusin tietää, miten satujen  
merkitys ja lukemisaktiivisuus näkyvät juuri tämän ikäisten lasten perheissä.  
Aluksi lähdin selvittämään, ketkä kyseisessä päiväkodissa olevista lapsista ovat  
noin 2-3-vuotiaiden vanhempia ja miten heidät saa parhaiten kiinni. Kysyin itse  
kasvokkain lasten tulo- ja hakutilanteissa viideltä etukäteen mietityltä  
vanhemmalta vapaaehtoisuutta osallistua haastatteluuni. Lisäksi päätimme  
yhdessä erään toisen lastentarhanopettajan kanssa, ketkä kolme muuta  
vanhempaa hänen ryhmänsä lapsista, olisivat mahdollisesti myös vapaaehtoisia  
tutkimukseeni. Hän laittoi kolmelle vanhemmalle tekstiviestinä kysymyksen  
haastatteluhalukkuudesta ja pyysi heiltä lupaa antaakseen vanhempien  
yhteystiedot minulle. Kun olin saanut vanhempien yhteystiedot, otin heihin itse  
yhteyttä soittamalla ja sopimalla haastatteluajasta.

Haastattelukysymykset (ks. Liite 1) tein kolmen keskeisen tutkimuskysymyksen  
pohjalta, joiden avulla halusin saada vanhemmilta laajan näkökulman satujen ja  
ylipäättään lukemisen merkityksestä nykyajan perheen arjessa. Asiantuntijanäkökulmaa  
ajatellen haastattelin elokuussa 2018 myös Raision kaupunginkirjaston vastaavaa  
lastenkirjastonhoitajaa Nina Petanderia (ks. Liite 2)

saadakseni tutkimukseeni myös ammattilaisen näkökulman asiasta. Haastatteluun osallistuneet perheet haastateltiin yksi kerrallaan ja kolmella perheellä lapsi oli haastatteluhetkessä mukana, sillä se oli vanhempien toive.

Toteutin teemahaastattelut yksilöhaastatteluina. Tarkoitukseni oli ensin saada haastatteluihin osallistumaan lapsen molemmat huoltajat, sillä koin, että näin olisin saanut haastattelutilanteessa enemmän erilaisia näkökulmia. Aikataulujen yhteensovittamisen, yksinhuoltajuuden ja muiden samankaltaisten seikkojen ilmentyessä, aloin haastatella vain yhtä huoltajaa kerrallaan. En kuitenkaan koe, että parihaastattelusta olisi ollut merkittävää hyötyä tutkimuksen toteutukselle tai saamilleni tutkimustuloksille.

Haastattelussa esitin kysymykset yksi kerrallaan ja vanhemmat saivat vastata niihin haluamallaan tavalla. Teemahaastattelun hyvänä puolena pidin sitä, että haastattelutilanne oli dialoginen ja pystyin vaihtamaan esitettävien kysymysten järjestystä haastattelun aikana. Haastattelutilanteessa pyysin vanhemmilta luvan äänittämiseen sillä ehdolla, että tulen poistamaan jokaisen haastattelun opinnäytetyöni valmistuttua. Jokainen vanhempi suostui äänittämiseen ja näin ollen minun oli helpompaa palata haastatteluihin aina uudelleen tutkimustyötä myöhemmin kirjoittaessani. Äänittämisen kieltäytymisen varalta minulla oli haastattelutilanteessa kuitenkin aina myös muistiinpanovälineet mukana.

Haastattelujen jälkeen kuuntelin äänitteet moneen kertaan läpi ja litteroin tulokset yksitellen paperille. Tämän jälkeen aloin analysoimaan tuloksia, vertailin niitä muiden haastattelutulosten kanssa keskenään ja lajittelin ne samaa mieltä olevien sekä toisistaan poikkeavien vastausten perusteella eri lokeroihin. Tutkimustuloksia analysoimalla valitsin tulosten joukosta ne vanhempien vastaukset, jotka antoivat itselleni ja tutkimukselleni arvokasta tietoa. Näin ollen lähdin kirjoittamaan tutkimustuloksia ensimmäiseksi juuri niistä kysymyksistä, joiden vastaukset kiinnostivat itseäni eniten ja joista minun oli helpoin lähteä kirjoittamaan tuloksia puhtaaksi.

## 5 TUTKIMUSTULOKSET

### 5.1 Satujen lukemisaktiivisuus kotona

Haastattelujen kautta selvisi, että vanhempien tietämys ja lukemisaktiivisuus kotona vaihtelivat paljon. Suurimmalla osalla perheistä oli todella vähäinen tietämys satujen lukemisen todellisista hyödyistä lasten kielen kehityksessä. Osalla vanhemmista taas oli hieman enemmän tietämystä ja kokemusta satujen hyödyistä, riippuen muun muassa myös siitä, minkälaisessa ammatissa he olivat ja minkälainen koulutustausta heille oli kertynyt.

*”Sä olit ottamas muutamii vanhempii tähän haastatteluun. Mä vaan aattelin, et oliko toi lastentarhanopettaja kertonu, et myös mä oon lastentarhanopettaja, tiesiks sä?” H2*

Satujen lukemisesta kysyttäessä suurin osa vanhemmista (4/7) kertoi lukevansa lapsille satuja vähintään kerran päivässä. Yleensä se oli juuri iltasatu, sillä perheiden mukaan se rauhoitti lasta unenmaille mentäessä. Kaksi perhettä (2/7) kuitenkin myönsi, että joskus iltasatu saattoi jäädä lukematta, jos lapsi ei esimerkiksi jaksanut keskittyä sadun kuuntelemiseen ollenkaan. Toinen perhe myös kertoi, että he lukevat lapselle joka päivä vähintään kaksi kertaa päivässä: yleensä päiväunille ja nukkumaan mentäessä. Kaksi muuta perhettä (2/7) taas kertoi, että tämä tapahtuu heidän perheissään vain silloin, jos on viikonloppu tai vapaapäivä, koska aikaa kahdelle sadulle yhdessä päivässä ei normaalisti tunnu olevan. Iltasadun lisäksi suurimmassa osassa haastattelemistani perheistä (6/7) lapsille luettiin myös aina jossain välissä päivää, kun vanhemmilla oli siihen ylimääräistä aikaa ja jaksamista.

*”No yleensä joka ilta ennen nukkumaanmenoo, mut joskus lapset ei jaksu kuunnella niinku hetkeekään.” H3*

*”Kyl me yritetään joka päivä kattoo kirjoja, mut hänen keskittyminen ei oikeastaan vielä riitä, et hän kääntää joskus sivuja tosi nopeasti. Mut siis yleensä luetaan kerran päivässä joku satu.” H5*

*”Joo, itseasias joka päivä ihan säännöllinen, etenkin päikkäreil mennessä ja iltaan nukkuminen. Mut sit hän usein päivän aikana saattaa pyytää niinku jotain lyhkäsempii kirjoja, mut periaattees aina vähintään kaks kertaa päivässä.” H4*

Yksi perhe mainitsi, etteivät he oikeastaan lue lapsilleen kirjoja. Sen sijaan he katselivat valokuvakirjasta kuvia siitä, keitä perheeseen kuuluu ja kertoivat kuvista lapsille. Perheessä ei myöskään luettu iltasatuja tai muitakaan kirjoja. Syynä tähän perheen äidin mielestä oli se, ettei lapsi jaksanut vielä keskittyä kunnolla satujen lukemiseen vaan käänteli ahkerasti kirjan sivuja ennen kuin lausetta ehdittiin lukea edes loppuun asti.

*”No tota, me ei olla viel kauheesti ehkä niinku luettu, et me katotaan noita valokuvakirjoi, mis on kuvii niinku mejän perheenjäsenist ja hänestä, ku on nyt teetetty. Ni me luetaan aika usein niitä ja sit niinku kerrotaan niist kuvista. – Et hänel on sellanen maatalokirjaki, mis tulee eläinten ääniä. Sitä luetaan jonku verran, mut siinäkään hän ei usein malta olla siin aukeamal niin pitkään, et mä ehin lukee sen tekstin, vaik siin on hyvin vähän tekstii, et yleensä me vaan katotaan ne kuvat, et mikä on missäki ja sit tota noin mennään eteenpäin. – Mut, et enemmän se on vaan sitä, et kerrotaan, et ei kunnol lueta.” H7*

Kolmessa haastatteluun osallistuneessa perheessä (3/7) lapset pyysivät itse vanhempaa katselemaan hänen kanssaan kuvia tai lukemaan hänelle satuja tuomalla kirjan aikuiselle. Näin ollen myös lapset pitivät tutkimuksen mukaan kirjoja tärkeinä. Näissä perheissä lastenkirjat olivat myös lasten saatavilla omassa kirjahyllyssään. Erityisesti perheiden mielestä tämän ikäisiä lapsia kiinnosti juuri heidän mielenkiinnonkohteisiinsa liittyvät kuvat ja tarinat kuten eläimet ja työkoneet. Yksi perhe mainitsi myös kirjat, joista kuului erilaisia ääniä.

Kolmessa perheessä vanhemmat kuvailivat perheen lastenkirjahyllyä tosi isoksi. Yksi (1/7) perhe kertoi jopa toivovansa lapsille tuliaisiksi ja lahjoiksi aina lastenkirjoja, jotta niitä olisi mahdollisimman paljon. Kyseisessä perheessä oli



myös puheterapeuttitarvetta, vaikka haastattelun mukaan vanhemmat lukivat tässä perheessä lapsilleen ehkä jopa enemmän kuin muissa perheissä tai vähintään saman verran.

*”Luetaan joka päivä ainakin kerran tai jos ollaan kotona koko päivä niin kaks kertaa vähintään. Et aina ennen nukkumaanmenoo. Sit jos on tällanen tarhapäivä ni luetaan kerran tai sit jossain vaiheessa päivää. Mutta ainakin sen kerran. – Ja hänelläki (isosisko) on ollu vähä vaikeuksia sit sen puhetuoton ja kaiken kanssa ni me ollaan sille luettu niinku ekstrapaljon sillon, varsinki pienempänä. Yritetään kyl vieläki vähä enemmän, ku normisti. Hän on nyt viis. – Joo siis ihan tosi iso hylly, joo se on semmonen perus et meille kyllä tuodaan paljon tuliaisiks ja lahjoiksiki kirjoja tai toivotaanki aina.” H1*

*”Me ollaan niinku pyrittykin siihen, et periaattees kirjoi olis kaikkialla. Et ylhääl on siis hänen niinku nukkumahuone ni siel on ihan kirjahylly, mist hän niinku pystyy ottamaan. Mut sit on myös alhaal ihan niinku erillinen kirjakori periaattees, mis on sellasii kirjoi, mitä hän pystyy itte kattoo, et niis on kuvakirjat. Ylhääl on sit noi pitkät kertomukset. Mut et kotonaki on paljon mistä valita.” H4*

## 5.2 Vanhempien arvio satujen merkityksestä ja hyödyistä

Haastattelussa halusin selvittää vanhemmilta myös muun muassa sen, omistivatko he kirjastokortin, kuinka aktiivisesti he käyttivät nykyajan monipuolisia kirjastopalveluja, entä kokivatko vanhemmat, että oma lapsuus oli jollakin tavalla vaikuttanut satujen lukemiseen silloin, kun oma lapsi syntyi. Useat vanhemmat muistelivat ainakin sitä, että omassa lapsuudessa satukirjat olivat ennen vanhaan suorastaan pelottavia. Saduissa oli aina joku noita tai paha henkilö, jota tunnuttiin pelkäävän.

*”Mulla on jotain mun lapsuuden kirjoja, joissa on aika raakoja ne sadut, että niistä pitää tehdä vähän omia versioita aina.” H1*

*"Itseasias nyt meil on just menos se Maurikunnaksen se Uskomaton historia ni mis me käydään nuijasodat ja kaikki läpi vaik se onki välil tämmönen raaka ja välil joutuu jopa itse ihan sensuroimaa sielt jotain, välil vaihdan vähä sitä sanaa tai jätän sanomatta. Ja lapsillehan ne sadut on tarkotettu, mut et ehkä silti jotkut sadut tuntuu välil vähä rajuilt. Nii ja sit jos lukee viel sellasii satui mitä itselle on luettu niinku pienenä ni niis huomaa et se kieli on niinku vieläki raaempi jotenki emmä tiä tai onks sitä sit vaa ite niinku et yrittää pitää lastansa sellases kuores, sellases pumpulis tavallaa, et ei haluu niinku, et lapsi kuulee kaikkee, mut siis niinku tosi raakoja asioita välillä." H6*

Kysyttäessä perheiltä, omistivatko he Vaskin eli Varsinais-Suomen alueen kirjastoverkostoon kuuluvan kirjastokortin, kuusi perhettä seitsemästä (6/7) kertoivat omistavansa sen. Kortin voi kuitenkin nykyaikana hankkia jo kenelle tahansa, myös vauvaikäiselle, joten myös heidän perheen pienimmillä voisi olla kirjastokortti. Kukaan haastatteluun osallistuneista perheistä ei kuitenkaan maininnut heidän pienellä lapsella olevan vielä kirjastokorttia.

Haastattelussa jo kysymys kirjastokortin omistajuudesta antoi hyvää taustatietoa siitä, koettiinko kirjat ja lapsille lukeminen perheessä tärkeäksi vai ei. Aktiivisin kirjastossa käyvä perhe kertoi haastattelussa käyvänsä kirjastossa noin kerran kuukaudessa. Perheen äidin haave oli se, että kävisi siellä lapsensa kanssa kuitenkin joka tai joka toinen viikko, mutta vielä tässä vaiheessa se ei ollut muiden kiireiden takia vielä toteutunut. Se olisi perheen äidin mielestä ollut kuitenkin hyvä harrastus ja ajanviete, jota olisi voinut toteuttaa yhdessä lapsensa kanssa. Sitten kysyttäessä vanhemmilta kirjastoauton käytöstä, jokainen vanhempi kuitenkin sanoi, etteivät he olleet siellä yhdessä lapsensa kanssa vielä koskaan käyneet.

*"Kirjastokortti löytyy ja käydään kirjastossa. Oikeestaa mun haave olis se, et kävis hänen kans siellä aina yhen kerran viikossa, mutta ei se oo toteutunut ikinä, et oikeestaan se saattaa mennä siihen, et käydään kuukauden välein, ku palautetaan sit samal ne aikasemmat*

*kirjat ni sit menee käymää siel. Et välil voidaa kyl käydä vähä useemmin, mut yleensä se on se eräpäivämuistutus, et sit menee käymää siel. Mut haluisin ottaa sen tavaks tai sit et kävis vaik joka toinen viikko. Kirjastoauto ei kyl itseasias oo tuttu.” H4*

Toiseksi aktiivisin kirjastossa käyvä perhe vastasi käyvänsä kirjastossa ainakin kerran kahdessa kuukaudessa. Heillä oli tapana lainata kirjoja kotiin ja uusia kaikki lainat kerran, jotta lapset ehtivät tutustua kirjoihin kunnolla ja jotta niitä ehdittiin lapsille jossain välissä myös lukemaan.

*”Kirjastoautos ei oo koskaan muuten käyty, se vois olla ihan hauska kokemus. Mut no ei me nyt ihan kuukausittain käydä, et mä voisin sanoo, et kerran kahes kuukaudes. Et monesti on niin, et se kuukauden laina-aika ei riitä ni sit tulee ain uusittuu se laina. Ja yleensä me otetaan se 100 kirjaa eli kaks kassillist. Et me otetaan kyl sit ihan kunnol. Et oikeestaa meil on koton kirjahyllyssäki semmonen oma paikkansa niille.” H2*

Neljä muuta kirjastossa käyvää perhettä taas kertoivat käyvänsä kirjastossa todella harvoin, viimeksi noin vuosi sitten. Syynä tähän toinen perhe kertoi, että kotona oli niin paljon kirjoja, ettei kirjastoa koettu heidän perheessään niin merkitykselliseksi. Kaksi muuta perhettä taas sanoivat, ettei perheillä ollut aikaa käydä kirjastossa. Tämä voi johtua siitä, ettei heidän perhettään kirjat niin kiinnostaneet, eikä niitä koettu vielä merkitykselliseksi pienen lapsen kannalta. Eräs äiti myös vastasi, ettei hänellä ole kirjastokorttia ja heidän perheessään kirjastokortti on vain kahdella 3. ja 7.luokkalaisilla tyttärillään.

*”Mä en itseas ite kauheesti kirjastos asioi, ku meil on nää neljä lasta ja meil on älyttömästi kirjoj. Et lapset on saanu kirjoj ja niit on ostettu. Meil on niit niinku muutama pahvilaatikollinen, et sit niit voi välil vaihtaaki, et lastenkirjoj ei sit oikeestaan tarvii edes lainata kirjastost, ku niit on kertyny sellai, ku lapset on saanu ja sit niit vanhoi on jääny meil.” H7*

*”No nyt ei oo käyty. Varmaan talvel viimeks, mut ei kauheen usein tuu käyty, ku nyt ei oo aikaa.” H3*

*”Niin ja sitten, ku meillä on niitä kirjoja niin paljon kotona ni sit tavallaan ei oo niinku sellasta tarvetta käydä kirjastossa.” H1*

Eräs äiti alkoi haastattelussa myös pohtia sitä, mistä hänen kiinnostuksensa kirjoihin on alun perin lähtenytään liikkeelle, sillä hän ei muista ollenkaan sitä, että hänen omat vanhempansa olisivat lukeneet hänelle pienenä satuja. Hän päätyi pohdinnassaan siihen, että erityisesti kouluttautuminen ja sitä kautta tieto siitä, että täytyy opiskella ja lukea paljon, lisäsi hänen omaa kiinnostustaan myös satuja ja lukemista kohtaan.

*”Voi olla, et nyt ku ite ymmärtää, et se on tosi hyvä totuttaa lapsi satuihin ja lukemiseen ni koska mulle itselle se oli vaikeeta tai emmä ikinä ehkä niinkään halunnut lukee tai halusin ehkä enemmän kattoo jotain telkkarista, mut emmä ikinä lukenut. Mut sit ehkä, kun ymmärsi et täytyy paljon opiskella ja kaikki tuntui yhtäkkiä kirjoissa niin kiinnostavalta niin sit ehkä itse ymmärsi kuin tärkeää ja kivaa kirjoja on lukea. Et se voi olla kyllä se, et omasta kokemuksesta ymmärrän nyt, et kirjat ovat tosi tärkeitä ja se malli minkä antaa omalle lapselle.” H5*

Isoa hajontaa vastauksissa tuli myös siinä, kun kysyttiin, kuka perheenjäsenistä käy lastensa kanssa kirjastossa. Yksi perhe (1/7) kertoi, että molemmat vanhemmat käyvät ja kaksi perhettä kertoivat, että vain äiti käy. Näistä toisessa perheessä äiti kuitenkin uskoi, ettei isä käy kirjastossa varmaan siksi, koska äitikään ei itse käy siellä paljoa. Toisessa perheessä äiti taas oli perheen yksinhuoltaja, joten toista huoltajaa perheessä ei haastatteluhetkellä ollut. Lisäksi kaksi muuta perhettä kertoivat, että heillä kirjastossa käyvät lastensa kanssa molemmat vanhemmat sekä yhdessä että erikseen. Haastatteluun osallistui myös yksi sellainen perhe, jossa äiti kertoi isän käyvän kirjastossa jopa useammin kuin äiti itse lastensa kanssa käy. Yksi perhe oli myös sellainen, joka ei oikeastaan edes käynyt kirjastossa, eikä omistanut Vaskin kirjastokorttia.

### 5.3 Vanhempien toiveita tuesta

Haastattelussa yhtenä pääteemana halusin kuulla myös vanhempien toiveita siitä, millaista tukea ja tietoa lapsille lukemisesta halutaan kuulla varhaiskasvatuksen työntekijöiltä. Helposti nimittäin vain puhutaan siitä, että varhaiskasvatuksen työntekijät ovat päiväkodissa lapsia ja heidän perheitään varten, mutta aina vanhemmilta ei välttämättä ymmärretä kysyä, mistä he haluaisivat oppia tai kuulla lisää. Vastaukset olivat hyvin monipuolisia ja selkeitä. Yhdeltä perheeltä ei kuitenkaan tullut mitään kommenttia siitä, mistä he haluaisivat kuulla lisää tai mikä olisi perheelle hyödyksi. Toinen perhe taas mainitsi, että vanhemmat eivät ehkä nykyaikana kovin paljoa lue tai tiedä faktatietoa lapsille ääneen lukemisen hyödyistä. Sitä kun pidetään helposti niin itsestäänselvytenä.

*”Ei oo kyl semmost tarvetta, enkä mä nyt kaipaakaan oikee mitää lisätietoa tai muuta täst aiheesta.” H3*

*”Ku mä oon kauheen vähän niinku tällasesta lukemisesta niinku lukenu tai siis niinku, että jotenki mä oon vaa aatellu, et se on niin itsestäänselvä asia.” H1*

Yksi vanhempi, jolla oli myös henkilökohtaista osaamista varhaiskasvatuksesta toimiessaan itse lastentarhanopettajana, sai myös itseni ajattelemaan satujen lukemista vähän eri näkökulmasta. Hän otti esille sen, että mitä jos kirjastot alkaisivatkin tekemään yhteistyötä päiväkotien kanssa siten, että sieltä kirjastonhoitajat tulisivat pitämään satutunteja päiväkotiin arki-iltoina, jolloin mahdollisimman moni perhe pääsisi paikalle.

*”No emmä itse simmost koe kaipaavani täl hetkellä, mut hyvä idea kyllä niinku ajatellen muita perheitä, kun kaikki perheet ei kuitenkaa oo niin tietosii siitä, mitä hyötyä lukemisest esimerkiks on. Mut ihan mun mielest sellanen aihe, minkä vois ottaa vaik johonki vanhempainiltaan sellaseks kantavaks teemaks. Ja nyt, ku tätä asiaa mieltii, ni voishan tota teemaa jalostaa silleen, et voisko*

*mieltii jotain yhteistyötä ton kirjaston kanssa, et vaiks niit satuhetkii. Et jos sais yhteistyötä niin päin vaikka, et sielt kirjastost tultaisiki joskus päiväkotiin niinku ilta-aikaan järjestämään ni voi olla, et sais mukaan semmosii perheitä, ketkä ei välttämät tiedäkään mistään satutunneista tai muista. Ja sitku päiväkodilt tulis sitä informaatioo ni voi olla, et se alkaisiki kiinnostaa joitaki perheitä. – Ja sitku mieltii niit satutunteja ni iha hirveesti niit ei kyl millään tavalla mainosteta, et perheet ei välttämät sen takii tiedä. Ja noist kirjaston satutunneistaki vois laittaa jotain mainosta, vaik tohon eteiseen lasten lokeroihin ni voi olla, et sinne sais sitä kaut perheit mukaan.”*

H2

Eräs äiti oli myös sitä mieltä, että ylipäätään lapsille ääneen lukemisesta ja sen hyödyistä puhutaan nykyaikana ihan liian vähän. Hänen mukaansa esimerkiksi jo tietoisuutta kirjan merkityksestä ja hyödyistä lapsen kielen kehityksessä auttaisi vanhempia havaitsemaan, kuinka tärkeää se kasvavalle lapselle onkaan. Myös tutkimukset lapsen sanavaraston kehittymisestä antaisivat vanhemmille varmasti ajattelemisen aihetta, äiti kommentoi. Erään toisenkin äidin mielestä tietoisuus tai esimerkiksi jokin tärkeä nettiosoite olisivat käteviä joko huikkaamalla vanhemmille eteisessä lasten tulo- tai hakutilanteissa tai viikkokirjeen lopussa, sähköpostin välityksellä, jolloin nettilinkkiin pystyisi palaamaan vielä myöhemmin uudelleen.

*”No mun mielest pitäis puhuu pelkästää niinku enemmän ja enemmän siis iha niinku kui paljo on tehty tutkimuksii jo pelkästää siit, et mikä on lapsen sanavarasto, jos lapsel luetaan ni se, et jos lapsel ei lueta ni kuin paljon se jää jälkeen. Ja tiiän, et on vanhempii, ketkä ei käy kirjastos ja sit iha niinku se, et tietää, et lapset nauttii ja joku kirjastokortin saaminen tai muuta ni on lapselle tosi tärkeä asia. Et mun mielest siis ja varsinki ehkä simmosena tietoisuutena, et periaattees mikä sen kirjan merkitys on lapselle ja kaikki tunnetaidot ja muut, mitä sielt pystyy opettaa ni pitäis niinku puhuu enemmän. Ja nii se (lukeminen) on vastavuoroist ja yhdessä*

*tekemist, et iha niinku joku oleilu. Et pitäis kyl puhuu enemmän siitä (lukemisesta).” H4*

*”Joo jos nyt ajattelee, et minkälaist vinkkii ni ainaki jos on joku hyvä juttu mitä kannattais tietää. Et itel ei ehkä riitä aikaa ja energiaa ettii kaikkee tietoo, mut et jos teil on vaik tiedos joku uus tällanen juttu, et tää kannattais vaik lukee ni just jotain vinkkejä ehkä. Et se vois olla ihan kiva. Ja jos nyt tulee jotain ni ihan tos eteisessäki vois huikata, et hei tähän kannattaa tutustuu tai joku pieni info tai tietoisku. – Nii ja sinne sähköpostin loppuun, mis kerrotte, et mitä viikon aikana on tapahtunu ni sinneki voi laittaa loppuun joku esimerkiksi, jos teil on ollu, et ootte lukenu viikon aikan eläinaiheisii kirjoj tai muuta ni, et lapset tykkäs tai muuta. Tai sit just, et laittaa sinne loppuun, et hei vanhemmat täs on tällanen nettiosote, mist löytyy lisätietoo jostain. Ja ehkä se on just parempi sähköpostis, ku jos joku vanhempi halua viel vaik myöhemmin palata siihen asiaan ni voi käydä sähköpostist sit vaa kurkkaamas, et hei mikä osoite se olikaa.” H6*

Yksi vanhempi oli jo todella kiitollinen pelkästään tästä pitämästäni haastattelusta, sillä se sai äidin ajattelemaan lukemisen hyötyjä paljon enemmän kuin hän on esimerkiksi tähän mennessä ajatellut. Haastattelussa heräsi myös keskustelua siitä, että etenkin vanhemmat, joilla on vasta ensimmäinen lapsi, ottavat mielellään vastaan kaikenlaista uutta tietoa lukemisesta ja muutenkin lapsenkasvatuksesta. Sitä kun ei välttämättä tule aina ensimmäisen lapsen kohdalla ajatelleeksi kaikkea. Toinen neljän lapsen äiti taas sanoi, että ajankohtaiset tiedot lapsenkasvatuksesta ovat hyväksi kaikille perheille, vaikka lapsia olisi perheessä jo useampi. Sitä kun helposti toistaa vain samoja rutiineja kaikkien lapsien kanssa, vaikka he tarvitsisivatkin erilaisia kasvatustyyliä.

*”Joo mun mielest se on ihan hyvä. Et jos ottaa vaik esimerkiks sen, et tää on meidän eka lapsi ni meidän on aina hyvä kuulla tämmösiä hyviä esimerkkejä siitä, et miten olis hyvä toimii lasten kanssa ja*

*miten pitäis käyttäytyä. Kun joskus ei itse tiedä, kun ei oo aiemmin ollu kokemusta lapsista. Ja mä oon ainakin yleensä tykänny, jos joku kertoo ja vähän opettaa tai tämmöstä, et mun mielest tää on hyvä huomioida. Ja nyt, ku täs haastattelussaki tuli ilmi, et se on tosi tärkeätä lukee lapsille kirjoja ni alko ajattelee et ahaa, ehkä pitäis lukee vähän enemmän. – Nyt mä sain tosi hyviä ajatuksia ja uusia näkökulmia täst lukemisesta ja sä autoit vähän miettimää, et ehkä vois lukea vielä vähän enemmänkin ja ottaa se lukeminen enemmän huomioon.” H5*

*”No tota noin kyl varmaan siis esimerkiks vanhempainilloissaki ni tottakai kaikki sellaset asiat, mitkä vois tukee sitä niinku kotikasvatustaki ni on hyvii, koska aika usein vaik mul ittellaniki on useampi lapsi ni silti aina niinku tuntuu, et tulee jotain niinku uusii ajatuksii ja näkökantoi, et ehkä sellasii niinku mitä ei oo ite tullu ajatelleeks, et koska kyl varmaa kaikil on semmonen, et tulee helposti tehtyy asiat samal taval, et ei ajattelekaa, et tämmönenki vois olla hyvä, et lapsen kans vois käydä tällasiiki asioi läpi, et kyl mun mielest kaikki sellanen on niinku tosi tervetullut. Et ei niinku ajattele, et me ollaa aina tehty näin ni toimitaan jatkossaki. Ja jos siit asiast (satujen tärkeys ja kielen kehittyminen) puhutaan niinku vanhempainillas ni se tavottaa niinku kaikki. – Ja muutenki vanhempainillas vois puhuu kaikest siit, et miten kotonaki voi harjotella kaikkii muitaki juttuja mitä tääl tulee mielee ni on aina kyl tosi hyvä et puhutaan. Et ei se oo aina vaa niinku sellast, et sanotaa mitä tääl tehää vaa, et mitä kotonaki vois. Ja sit lapsi on niinku tääl sen päivän, ku on ite töissä ni lapsihan on niinku täällä paljon enemmän aikaa, ku kotona siit ajast, ku hän on hereillä niinku meijän kans ni onhan se niinku niin, et tääl sitä kasvatust tulee jo niin paljon ni tavallaan silleen, et se ois sit sopusoinnus sen kotikasvatuksen ja opetuksen kans ni onhan se tosi tärkeätä. Ni et toivotaa niinku sitä et mitä kotona kans voitais lapsen hyväks tehä.” H7*



Lisäksi eräs äiti pohti lopuksi sitä, etteivät nykyajan lapset välttämättä näe kirjojen lukemismallia aikuisilta, sillä erilaiset e-kirjat ja digitaaliset sanomalehdet ovat kasvattaneet suosiotaan nykyajan perheissä. Tänä päivänä vanhemmat helposti tilaavat mieluummin kaikki sanomalehdet kuten Turun Sanomat ja Helsingin Sanomat vain iPadille digitaaliseen muotoon.

*”Ja kyl mä nytttenki itseasias just sitäki oon paljon pohtinu, et ku mejän lapsel luetaan kirjoja ja sitä, et harvoin mulla ja mun miehellä on paljon kirjoja vaan toisaalt se tulee just sen äänikirjojen kautta tai sit välil just mieltii, et näkeeks mejän lapsi edes, et me luetaan, koska kaikki Turun Sanomat ja Helsingin Sanomat tulee Padille ni mä sanoin just mun miehel yks päivä, et: ”Toi näyttää iha hirveeltä, et mä tiän, et sä luet sanomalehtee, mut mejän lapsi ei tajua sitä vaan hänelle se on niinku Padi mikä on siin ja sä et keskustele. Et emmä tiä, miks sitä pitää nii paljo hyväksyttävämpänä, et sul on se lehti ja sä teet ihan samaa asiaa lukemista, mut se vaan niinku konkretisoituu eri taval... Ja sit tietää sen, et periaattees mejän pitäis näyttää mallii siit lukemisesta ja periaattees se malli hänel on just se, et saattaa olla se puhelin mist sä kuuntelet. Ni mieltii, et pitäis lukee, mut ei oo ne kirjat niinku varsinaisesti kädessä.” H4*

#### 5.4 Vastaavan lastenkirjastonhoitajan näkökulma

Kävin haastattelemassa myös Raision kaupungin pääkirjaston vastaavaa lastenkirjastonhoitajaa Nina Petanderia opinnäytetyöaiheestani. Hän on ollut töissä Raision pääkirjastossa vuodesta 2007 lähtien ja ylennetty vastaavaksi lastenkirjastonhoitajaksi vuonna 2017. Haastattelun kautta selvisi, että Raisiossa asuu paljon lapsiperheitä, jotka käyttävät kirjastopalveluja ja omistavat kirjastokortin. Kirjastonhoitaja kertoi, että kirjaston suurin tehtävä onkin tuottaa heille tapahtumia ja palveluja. Raision kaupungin strategiassakin on tällainen painotus nimenomaan lapsiin ja nuoriin, Nina Petander lisää.

*”Kirjastokortteja hankitaan nykyään oikeastaan enemmän kuin ennen. Koska nykyään vauvoillekin voi hankkia oman kortin. Esimerkiksi kummitäti voi hankkia kummilapselleen kummilahjaksi kortin kirjastoon. Ei oo enää mitään ikärajaa sille kirjastokortin hankkimiselle. Ja varmasti vaikuttaa tää yleinen keskustelu, et lapset nykyään lukee vähemmän ja vähemmän ja mekaaninenki lukutaito heikkenee ni koulutki on aktiivisia siinä, et haluavat käyttää kirjastopalveluja ja edistää lukemista sillä tavalla. Myös päiväkotien ja varhaiskasvatuksen kanssa on yhteistyötä. Varsinkin niiden, jotka ovat tässä lähellä ni käyvät kirjastossa ihan säännöllisesti. Myös Leijapuisto käy, jokaisella ryhmällä on myös oma kirjastokortti.” H8*

Kirjastonhoitaja otti esille myös tärkeän näkökulman siitä, että hän kyllä näkee lapsiperheitä, jotka käyvät kirjastossa, mutta ei näe niitä, jotka eivät käy. Kirjaston tärkeä tehtävä olisikin saada myös ne ei-käyttäjät mukaan käyttämään kirjastopalveluja.

*”Meidän niinku mediakasvatussuunnitelmassa on sitten semmonen kohta, et me kutsutaan kaikki 2. luokkalaiset mitä Raisiossa on niin kutsutaan tänne kirjastoon ja viimeistään silloin jokainen oppilas saa oman kirjastokortin. Ja aika vähän siis sanotaan ehkä yksi tai kaksi kertaa vuodessa tulee sellanen tilanne, et huoltaja ei halua, et lapselle annetaan kirjastokortti. Mut valitettavasti niitäkin tapauksia vielä on.” H8*

Lue lapselle –hanke onkin alun perin perustettu ammattilaisten huolesta, sillä koettiin, että vanhemmat eivät lue nykyaikana lapsille satuja enää niin paljon kuin aiemmin, eivätkä he välttämättä tiedä, kuinka paljon hyötyä lapsille lukemisesta oikeasti onkaan. Lue lapselle -hankkeen ja materiaalien myötä ammattilaisilla on nykyään luotettavat ja kattavat materiaalit perheiden lukukasvatuksen tueksi. (Lue lapselle 2018.) Petander lisää, että juuri tämä Lue lapselle -hanke on otettu käyttöön myös joissain kunnissa sillä tavalla, että on lähdetty tekemään yhteistyötä neuvoloiden kanssa.

Sain Petanderilta haastattelussamme myös kaksi [www.luelapselle.fi](http://www.luelapselle.fi) -esitettä, joista toisessa kerrottiin yleisesti kuusi faktaa lapselle lukemisen tärkeydestä. Toisessa taas oli lukumitta, jossa kerrottiin lapsen iän ja pituuden mukaan, millaisia kirjoja ja lukuhetkiä minkäkin ikäinen lapsi tarvitsee. Lukumitassa oli ikäkaudet 0-7 vuotta. Päätin ottaa nämä esitteet mukaani myös vanhempien teemahaastatteluihin yhteisen keskustelumme tueksi.

Monet vanhemmat ottivat haastattelun aikana esille Kuusi faktaa lapselle lukemisen hyödyistä -esitteen 5.kohdan, jossa lukee: ”Lukevissa perheissä keskustellaan enemmän. Kotona ääneen lukeminen vahvistaa koko perheen sisäisiä suhteita; perheissä, joissa luetaan paljon kirjoja, keskustellaan muutenkin enemmän. Tarinoiden kautta voi käsitellä päivän tapahtumia tai suurempiakin elämänkäänteitä. Monet vanhemmat sanoivat, etteivät ole tulleet ennen tätä edes ajatelleeksi, mutta huomanneet, että erityisesti perheen isommat sisarukset tosiaan keskustelevat vanhempiansa kanssa kirjoista, tarinoissa tapahtuvista tilanteista ja ihmettelevät muutenkin maailmaa kyselemällä vanhemmilta heiltä mieltä askarruttavia asioita.

Tämän jälkeen kysyin vanhemmilta, onko [www.luelapselle.fi](http://www.luelapselle.fi) -nettisivu heille tuttu. Kukaan vanhemmista ei ollut kuullut kyseisestä nettisivusta aiemmin. Muutenkin kuusi seitsemästä vanhemmasta sanoi, että vaikka heillä kotona luetaan lapsille satuja, eivät he silti ole lukeneet minkäänlaista tietoa tai hyötyjä lapsille lukemisesta. Eräs äiti taas sanoi, että hän on varhaiskasvatusammattinsa puolesta kiinnostunut ja tietoinen lapselle lukemisen hyödyistä, joten heillä lukeminen on jo tämänkin puolesta erittäin säännöllistä ja merkityksellistä.

Lopuksi Petander halusi vielä muistuttaa kaikkia lapsille ääneen lukemisen tärkeydestä:

*”Tuntuu, että vaikka lukeminen ei ole enää aikuisillekaan tärkeätä niin he eivät osaa välittää sitä tunnetta edes lapselle. Kyllä se on ollut jo joku kymmenen vuotta nähtävissä ja koko ajan siit puhutaan vaan enemmän ja enemmän ja eri tahot yrittää toimia sen lukemisen hyväksi. Olisi myös*

*tärkeitä viedä tietoa neuvoloihin, et henkilökunta siellä pystyis jakamaan sitä tietoa, et on tärkeää lukea lapselle jo ennen kuin lapsi itse edes puhuu. Sitä kautta kuitenkin lapsen sanavarasto kehittyy sekä hän oppii myötäelämisen että ihan elämässä pärjäämisen taitoja.” H8*

## 6 YHTEENVETO

### 6.1 Yhteenveto

Kuten ammattikasvattajat ovat viime vuosina huomanneet, lasten kielelliset valmiudet ovat huonontuneet samalla kun puheenviivästyvät ovat yleistyneet (Turun Sanomat 10.10.2018, 21). Myös lasten ja nuorten motivaatio lukemiseen on ollut pitkään laskussa (Pajunen 2018, 15). Tähän uskotaan vaikuttavan juuri kotona vähentynyt lukemisaktiivisuus ja iltasatuperinteen häviäminen. (Turun Sanomat 10.10.2018, 21.)

On myös todettu, että lapsi, jolle on luettu aina lapsuudesta lähtien, omaksuu kouluiässä lukemisen todennäköisesti paremmin kuin lapsi, jolle ei ole koskaan luettu mitään. Opettajat näkevät muun muassa jo lapsen sanavaraston laajuudesta, ohjeiden vastaanottamiskyvystä ja uuteen ryhmään sopeutumisesta heti, onko lapselle luettu pienenä. Näin ollen varhaislapsuuden saduilla ja lapselle ääneen lukemisella on tutkitusti kokonaisvaltaista hyötyä, joka näkyy lapsesta myös ulospäin. (Turun Sanomat 10.10.2018, 21.) Tilanne on hälyttävä erityisesti poikaporukoissa, joissa lukemista pidetään vääränä ja ajatellaan, että poika, joka lukee, ei voi olla koulussa suosittu. (Pajunen 2018, 15). Juuri tämän takia pojat tarvitsivatkin lukemisessa miehen mallin. Ongelmana tässä on kuitenkin se, että joidenkin aikuisten oma asenne lukemiseen on niin kielteinen, etteivät he pysty tarjoamaan lapselleen mallia lukemisen tuottamasta ilosta (Pajunen 19.8.2018, 15).

Liian usein ehkä ajattelemme, että lukeminen on itsestäänselvää ja kuka tahansa pystyy siihen. On kuitenkin tutkittu, että kodin asenne lukemista kohtaan vaikuttaa lapsen menestykseen jopa enemmän kuin vanhempien tausta. (Vorlesestudie 2015, Lukukeskuksen 2017 mukaan.) Mitä aikaisemmin lapselle siis aletaan puhua ja lukea satuja, sen tärkeämpää se on, koska silloin lapsen sanavarasto ja kieli kehittyy sekä sanojen laatu paranee. (Nurmilaakso 2011a, 35.)

Kun lapselle luetaan paljon, monipuolisia ja erilaisia tekstejä, hänen kielitietoisuutensa rikastuu ja ymmärtävä lukeminen kehittyy passiivisesti (Nurmilaakso 2011a, 35). Lapselle on myös annettava malli lukemisesta, jotta hän oppii kiinnostumaan kielestä ja lukemaan oppimisesta. Näin ollen ympäristö voi siis parhaassa mahdollisessa tapauksessa tukea lapsen kiinnostusta satuja ja lukemista kohtaan. (Nurmilaakso 2011a, 36.)

Raision kaupungin Leijapuiston päiväkodin vanhemmat toivoisivatkin satujen lukemiseen tukea juuri päiväkodin työntekijöiltä siinä, että satujen merkityksestä ja lukemisen hyödyistä puhuttaisiin julkisesti yhä enemmän ja enemmän. Lukeminen voisi vanhempien mukaan olla kantava teema myös esimerkiksi vanhempainillassa tai sähköpostin viikkokirjeessä. Yhteistyötä voitaisiin tehdä myös kirjaston kanssa siten, että kirjastonhoitajat tulisivat pitämään satutunteja päiväkotiin. Satutunneista ja muista tärkeistä lukemiseen liittyvistä nettilinkeistä ja tietoisuista voitaisiin vanhempien mukaan mainostaa päiväkodin eteisessä tai viikkokirjeessä. Näin ne olisivat tasa-arvoisesti kaikkien saatavilla.

Yle TV1 Pysy nuorena Prisma-dokumentissa (13.6.2018) tutkijat paljastivatkin keinoja, joiden avulla myös vanhenemista voidaan hidastaa. Ohjelmassa tutkijat kertoivat havainneensa, miten jo varhaislapsuuden virikkeet lisäävät vastustuskykyä dementiaa vastaan. Ohjelmassa sanottiin, että: ”Lapsille pitäisi tarjota virikkeitä, rohkaista ahkeroimaan koulussa ja heille pitäisi lukea enemmän. Opiskelu ei ole ikinä liian myöhäistä. Monet tutkimukset osoittavat, että pohdiskelu, ajattelu ja aivotyö tekevät hyvää aivoille. Sen lisäksi, että ajatustyö edistää terveenä ikääntymistä, se suojaa erilaisilta aivoja rappeuttavilta sairauksilta.” Tämän takia myös lukeminen on erittäin hyvä tapa aktivoida jo pienen lapsen aivoja, ja sillä on kauaskantoisia merkityksiä.

Vaikka vahvaa, tieteellistä näyttöä vanhempien ja lasten välisen, kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen vähentymisestä ei ole, näyttäisi Oulun yliopiston Lapsenkielen tutkimuskeskuksen johtaja Sari Kunnarin mielestä kuitenkin siltä, että koko ajan yhä enemmän digitalisoitunut yhteiskunta saattaa omalta osaltaan olla myös yksi syy nykyajan lasten lisääntyneeseen kielellisten vaikeuksien esiintymiseen. (Aitoaho 2017, 13.) Voidaankin miettiä, luetaanko

lapsille tulevaisuudessa enää kirjoja vai korvaavatko e-kirjat ja älylaitteet kovakantiset kirjat esimerkiksi jo noin kymmenen vuoden kuluttua. Tarvitaanko silloin enää nykyajan monipuolisia kirjastopalveluja ja missä jamassa lasten ja nuorten lukutaito silloin on, jos meillä on jo nyt hälytysmerkkejä ilmassa.

## 6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Koska tiede koostuu tyypillisesti kaikenlaisesta epäilemisestä, sen avulla pyritään varmistamaan mahdollisimman luotettavan tiedon saanti ja selitysten paikkansapitävyys (Kananen 2008, 16). Tutkimuksen luotettavuuden kannalta käytin työssäni mahdollisimman erilaisia, ajankohtaisia lähteitä taatakseni laadullisen opinnäytetyön tekemisen. Aihe on ollut myös julkisessa keskustelussa esillä koko opinnäytetyöprosessini ajan viitaten esimerkiksi Turun Sanomien lehtiartikkeleihin syksyltä 2018.

Haastatteluun osallistuneille perheille kerroin myös tutkimuksen luotettavuudesta. Toin esille sen, että haastattelun voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa ja kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata. Lisäksi kerroin, että haastattelut käsitellään nimettöminä, eikä yksittäisiä vastaajia pysty tunnistamaan lopullisesta tutkimusraportista. Kysyin perheiltä lupaa myös haastatteluiden nauhoittamiselle, sillä se on helpoin tapa muistaa haastatteluissa keskustellut asiat vielä pitkään haastattelujen jälkeen tietoturva huomioiden. Kerroin kuitenkin haastattelussa, että kaikki äänitteet poistetaan opinnäytetyöni valmistuttua, enkä jätä niistä itselleni mitään talteen.

Haastattelut kestivät 7,5-32 minuuttia. Keskiarvona yksi haastattelu kesti siis yhteensä 21 minuuttia. Voidaan pohtia, olisiko haastattelu voinut olla pidempi. Kasvokkain toteutetussa haastattelussa näin positiivisena asiana molemminpuolisten ajatustenvaihdon ja negatiivisena taas sen, että vaikka osa vanhemmista sanoi haastatteluhetkellä, ettei ole kiire niin osalla heistä tuntui silti olevan kiire töiden jälkeen jo kotiin lastensa kanssa. Voidaan miettiä, vaikuttiko kiireen tuntu haastattelussa saamiin vastauksiini.

Teemahaastatteluun osallistui kaiken kaikkiaan yhteensä seitsemän perhettä – voidaan miettiä sitä, oliko haastateltavia liikaa vai liian vähän. Koen itse kuitenkin niin, ettei haastateltavien määrän kasvu olisi muuttanut tutkimukseni tuloksia merkittävästi. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa ja analysoidessa oli tärkeää muistaa myös se seikka, ovatko tutkimustulokset luotettavia. Emme voi tietää, ovatko perheet vastanneet totuudenmukaisesti ja kaunistelematta kysymyksiin, mutta lähtökohtaisesti tutkimusta tehdessä pidin haastateltavien vastauksia kuitenkin luottamuksellisina ja kelpoisina tutkimustuloksina.

### 6.3 Pohdinta

Tämä opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa kokemus erityisesti tutkimisen maailmaan. Alun epävarmuus on muuttunut matkan varrella valoisaksi asioiden oivaltamiseksi ja paloksi toteuttaa tutkimus itselleni tärkeästä aiheesta, kielen kehityksestä. Ajatustenvaihto ohjaavan opettajan, opiskelijatovereiden ja perheen kanssa on ollut myös ensiarvoisen tärkeää, sillä se on kuljettanut prosessiani koko ajan eteenpäin, välttämällä isoimmat harha-askleet.

Erytisen iloinen olen siitä, että rohkaistuini tekemään laadullisen tutkimuksen. Se antoi paljon rohkeutta ja luottamusta omaan kykyihini sekä työelämässä että kenties joskus myöhemmissä opinnoissa uudelleen. Raportin tuloksissani sain myös mielestäni hyvin kuvattua nykyajan perheiden lukutottumuksia kotona ja sitä, millaisena vanhemmat kokevat satujen lukemisen merkityksen nykyaikana lastensa kielen kehityksessä.

Oma motivaationi tutkimuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa säilyi koko prosessin ajan. Syinä tähän olivat muun muassa oma kiinnostus taustateorioiden selvittelyyn, tutkimusaineiston hankintaan ja ajankohtaiseen tutkimusaiheeseen. Koko opinnäytetyöprosessini ajan julkisessa keskustelussa on ollut yhtenä kantavana teemana lasten lukutaidon heikkeneminen ja lapsille ääneen lukemisen tärkeys jo varhaislapsuudessa. On ollut kiinnostavaa seurata, mitä asiantuntijat ovat olleet aiheesta mieltä ja mikä huoli nykyajan yhteiskunnalla lasten sanavaraston heikkenemisestä onkaan.



Tutkimustyössä käsittelemäni teemat lisäsivät omaa tietoisuuttani siitä, millaisena vanhemmat kokevat satujen lukemisen nykyaikana. Oli myös mielenkiintoista huomata, että vanhempien tietämys satujen hyödyistä vaihteli paljon. Kiinnostava jatkotutkimusaihe voisikin olla tutkia satujen merkitystä vuorohoidossa olevien lasten vanhempien arjessa, ja onko siinä eroa tähän tutkimukseen. Kiinnostavaa olisi tutkia myös lukemisen merkitystä siirryttäessä esiopetuksesta kouluun, lapsilta itseltään kysyttynä. Leijapuiston päiväkodissa aihetta voisi jalostaa myös siten, että heille teetettäisiin materiaaliopas tähän aiheeseen liittyen.

\* \* \*

Tähän loppuun haluan vielä lisätä lyhyen sadun, joka kokoaa koko tutkimustyöni tärkeimmän ajatuksen muutamalla lauseella.

*”Huolestunut äiti oli kerran kääntynyt Albert Einsteinin puoleen saadakseen hyviä neuvoja, miten hänen poikansa voisi edistyä matemaattisissa tehtävissä:*

- *Mitä minun pitäisi lukea pojalleni, jotta hänestä tulisi matemaatikko ja tiedemies.*
- *Satuja, vastasi Einstein.*
- *Entä sitten? kysyi äiti.*
- *Lisää satuja, oli Einsteinin vastaus.*
- *Mutta, entä mitä sen jälkeen? uteli äiti.*
- *Vielä enemmän satuja, kuului vastaus.” (Helenius ym. 2000, 30.)*

Tämän sadun saattelemana toivon, että jokainen lukija ymmärtää viimeistään tässä vaiheessa, miten suuri merkitys satujen lukemisella pienelle lapselle voikaan olla. Satujen lukemisen hyöty ei siis missään nimessä pääty varhaislapsuuteen vaan sillä on elinikäiset vaikutukset myös lapsen tulevaisuuteen, menestykseen ja elämässä pärjäämiseen ylipäätään. Joten viimeistään nyt on aika kaivaa kirjat laatikoista pölyttymästä, lähteä kirjastoon ja lukea lapsille. He kiittävät teitä kuitenkin tulevaisuudessa, kun ymmärtävät, miten suuri vaikutus lapsuuden ajan lukutottumuksilla on ollut heidän elämäänsä.

## LÄHTEET

- Aitoaho, S. 2017. Rohkaise lasta kertomaan itse tarinoita. Turun Sanomat 31.10.2017.
- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa: Lapsen varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Andersen, H. & Stawreberg, A.-M. 2010. Tietoisien läsnäolon opas vanhemmille. Helsinki: Basam Books Oy.
- Bus, A. G.; Belsky, J., van IJzendoorn, M. H. & Crnic, K. 1997. Attachment and bookreading patterns: A study of mothers, fathers, and their toddlers. *Early Childhood Research Quarterly*, 12, 81–89.
- Fazer Musiikki Oy, Espoo 1990. Rakkaimmat lastenlaulut. Espoo: Fazer Musiikki Oy.
- Fielding, N. 1996. Qualitative interviewing. Teoksessa *Researching social life*. Toim. Gilbert, N. London. Sage, 135–153.
- Flick, U. 1998. *An Introduction to Qualitative Research*. London: Sage Publications.
- Hakamo, M.-L. 2011. Puhekuplia – Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. 2. painos. Lasten Keskus.
- Heinäälä, T.; Jantunen, K., Kalpio, E. & Pakarinen, A. 1996. Sadun merkitys lapselle. Teoksessa *Anna lapsen leikkiä*. Toim. Jantunen, T. & Rönöberg, P. Jyväskylä: Atena.
- Helenius, A.; Jääliinoja, P. & Sormunen, H. 2000. *Sesam! Avaimia esiopetuksen draamapedagogiikkaan*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. *Tutki ja kirjoita*. 15.-17. painos. Helsinki: Tammi.
- Horppu, R. 1998. Kiintymys suhteiden perustana. Teoksessa *Sosiaalinen vuorovaikutus*. Toim. Lahikainen, A. R. & Pirttilä-Backman, A.-M. 1998. 1. painos. Keuruu: Otava, 134–150.
- Jääskinen, A.-M. & Pelliccioni, S. 2017. *Mitä sä rageet? – Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen*. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.
- Kananen, J. 2008. *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Keskitalo, S. 2018. Vartti lisää valvomisaikaa – lukuinnon puolesta. Turun Sanomat 6.9.2018.

Korkeamäki, R.-L. 2011. Kieli ja vuorovaikutus oppimisympäristöissä. Teoksessa Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. 2011. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 42–53.

Kotoneva, O. 2015. Sadut varhaiskasvatuksen tukena. Opinnäytetyö. Sosionomikoulutus. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Saatavilla sähköisesti osoitteesta: [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98410/Outi\\_Kotoneva.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98410/Outi_Kotoneva.pdf?sequence=1&isAllowed=y).

Laakso, M.-L. 2004. Esikielellinen vuorovaikutus ja kommunikointi. Teoksessa Joko se puhuu?: Kielen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Toim. Siiskonen, T.; Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. 2004. Jyväskylä: PS-kustannus.

Launonen, K. & Korpijaakko-Huuhka, A.-M. 1996. Kommunikoinnin häiriöt. Helsingin Yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Lue lapselle 2018. Ammatilaisen avuksi – Materiaaleja ja vinkkejä varhaiskasvatuksen ammattilaiselle. Viitattu 1.9.2018 osoitteesta: [www.luelapselle.fi](http://www.luelapselle.fi) → Ammatilaiselle.

Lukukeskus 2017. 10 faktaa lukemisesta 2017. Viitattu 5.11.2018 osoitteesta: [www.lukukeskus.fi](http://www.lukukeskus.fi) → Tietoa lukemisesta → 10 faktaa lukemisesta 2017.

Lukukeskus 2018. ”Lapselle ääneen lukeminen on ainoa tehokkaaksi todettu keino vaikuttaa lukutottumuksiin”. Viitattu 31.10.2018 osoitteesta: [www.lukukeskus.fi](http://www.lukukeskus.fi) → Tietoa lukemisesta → Lapselle ääneen lukeminen on ainoa tehokkaaksi todettu keino vaikuttaa lukutottumuksiin.

Nurmilaakso, M. 2011a. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. 2011. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 31–41.

Nurmilaakso, M. 2011b. Päiväkoti Ruusu kasvu- ja oppimisympäristönä – Lastentarhanopettaja Kristiina Juvosen haastattelu. Teoksessa Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. 2011. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 102–111.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. 2011. Päiväkoti Vironniemi kasvu- ja oppimisympäristönä – Päiväkodin johtaja Kirsi Hakkolan ja lastentarhanopettaja Reetta Hietasen haastattelu. Teoksessa Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. 2011. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 112–121.

Pajunen, E. 2018. Miksi vain jotkut innostuvat lukemisesta? Turun Sanomat 19.8.2018.

Pantzar, M. 1996. Kuinka teknologia kesytetään. Hanki ja jää, Helsinki.

Pysy nuorena. Jakso 2. 2018. Prisma-dokumentti. Toim. BBC. Esitetty 13.6.2018 YLE1.

Stern, D.; Jaakkola, E.-L. suomentanut, Sinkkonen, J. esipuhe 1997. Maailma lapsen silmin – Mitä lapsi näkee, kokee ja tuntee. WSOY.

Tolonen, K. 2002. Lapsen varhaisen kielenkehityksen tukeminen. Teoksessa Pienet päivähoidossa – Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Toim. Helenius, A.; Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2002. WSOY, 163–178. 1.-2.painos.

Turun Sanomat 10.10.2018. Lokakuu on lukukuu, jolloin koko Turku lukee.

Virkkula, S. 2018. Kansa hiljaa, nyt puhuvat diktaattorit! Turun Sanomat 28.10.2018.

Vorlesestudie 2015. Vorlesen – Investition in Mitgefühl und solidarisches Handeln. Stiftung Lesen. Löytyy myös sähköisenä osoitteesta: <https://www.stiftunglesen.de/download.php?type=documentpdf&id=1666>.

Välimäki, A.-L. 2011. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Teoksessa Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Toim. Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. 2011. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 13–21.

Ylönen, H. & Luumi, P. 2002. Kertomus on tie: sadut ja raamatunkertomukset lasten maailmassa. Helsinki: Lasten keskus.

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut – Satujen merkitys lapselle. 1. painos. Helsinki: Tammi.

Ylönen, H. 2005. Satulinnan saleissa – Opitaan arvoja satujen ja laulujen avulla. 1. painos. Helsinki: Tammi.

Ylönen, H. 2007. Satulaivan matkassa – Sadut lapsen apuna vanhempien erotessa. Toim.

Ylönen, H. 2007. Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.

## Liite 1. Haastattelurunko vanhemmille

### PUOLISTRUKTUROIDUN TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

1. Kuinka aktiivisesti vanhemmat lukevat lapsille satuja?
  - Vanhempien arvio, kuinka aktiivisesti he lukevat lapsille satuja ja miksi? (Joka päivä, muutaman kerran viikossa, kerran viikossa, muutaman kerran kuussa, harvemmin)
  - Mihin aikaan vuorokaudesta lapselle luetaan? (Esim. iltasatu vai muulloinkin, milloin?)
  - Millaisia satuja lapsille luetaan?
  - Pyytääkö lapsi vanhempaa lukemaan hänelle kirjaa tai katselemaan kuvia?
  - Millaiset asiat yleisessä perhetilanteessa vaikuttavat perheen jaksamiseen ja satujen lukemiseen? (Vanhempien emotionaalinen tasapaino, sosiaalinen tilanne, puolisoiden suhde toisiinsa, perheen muut lapset, raskaus, synnytys vai jokin muu asia, mikä?)
  - Onko perheessä muita aikavarkaita, jotka vaikeuttavat ajan löytämistä lukuhetkille? (Puhelin, TV, harrastukset, sosiaalinen media vai jokin muu asia, mikä?)
  
2. Millaisena vanhemmat kokevat satujen lukemisen? Vanhempien arvio satujen merkityksestä ja hyödyistä.
  - Onko perheessä kirjastokorttia?
  - Käyttekö kirjastossa tai kirjastoautossa, kuinka usein? Onko lastenkirjasto teille tuttu?
  - Onko perheessä aikaa satujen lukemiselle nyky-yhteiskunnan kasvavien työkiireiden takia? Myös stressi on lisääntynyt.
  - Millaisena vanhemmat ovat kokeneet oman lapsuutensa? Vanhempien arvio satujen merkityksestä omassa lapsuudessa (suhde omiin vanhempiin, oliko omilla vanhemmilla aikaa lukea satuja, koettiinko ne hyödyllisiksi)
  
3. Millaista tukea tai tietoa vanhemmat toivoisivat satujen lukemiseen varhaiskasvatuksen työntekijöiltä?
  - Toivotteko aiheesta esimerkiksi vanhempainiltaa, opasta, pientä tietoisuutta, luetteloa hyvistä iltasaduista tai jotain muuta, mitä? Kaikenlaiset ideat otetaan vastaan.

## Liite 2. Haastattelurunko Raision kaupunginkirjaston vastaavalle lastenkirjastonhoitajalle

- Nina Petander
  - Työskennellyt 10v Raision pääkirjaston kirjastonhoitajana
  - Milloin ylennetty vastaavaksi lastenkirjastonhoitajaksi?
- 
- Mikä on näkemyksesi siitä, onko lapsiperheillä ylipäätään nykyaikana kirjastokortteja?
  - Hankitaanko kirjastokortteja nykyään vähemmän kuin aiemmin? Jos kyllä, mistä uskot tämän johtuvan?
  - Käyvätkö lapsiperheet kirjastossa?
  - Lainataanko lastenkirjoja?
  - Millaisia lastenkirjoja lainataan eniten?
  - Millaiset tai mitkä kirjat ovat 2-3-vuotiaiden lasten suosikkeja nykypäivänä?
  - Hyödyntävätkö vanhemmat lastenkirjaston puolella sijaitsevaa lapsille tarkoitettua lukunurkkausta?
  - Järjestättekö lasten vanhemmille teemailtoja esimerkiksi saduista tai lukuhetkistä? Jos kyllä, kuinka paljon niihin on osallistunut vanhempia? Onko niistä ollut hyötyä/Kokisitko ne itse hyödyllisiksi? Miksi?
  - Miten lukeminen on muuttunut vuosien varrella?
  - Mitä muuta merkittävää olet huomannut oman työurasi aikana liittyen esimerkiksi perheiden kirjastokäynteihin, lapsille lukemiseen, perheiden lukutottumuksiin jne.?